

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Role Lorda Byrona v boji Řeků za nezávislost

Petra Stehlíková

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historie

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

Role Lorda Byrona v boji Řeků za nezávislost

Petra Stehlíková

Vedoucí práce

doc. PhDr. Miroslav Šedivý, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literatury.

Plzeň, 9. dubna 2015

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji tímto panu doc. PhDr. Miroslavu Šedivému, Ph.D. za vedení práce, cenné rady a připomínky, které mi během psaní poskytoval.

Obsah

Úvod.....	6
Řecký boj za nezávislost a hnutí filhelénů.....	9
Osobnost lorda Byrona a jeho první pobyt v Řecku a Itálii.....	16
Cesta lorda Byrona do Řecka.....	24
Byronův druhý pobyt v Řecku.....	29
Byronův pokus o vojenskou akci a jeho poslední dny v Řecku.....	35
Závěr.....	44
Seznam použité literatury.....	47
Přílohy.....	51

Úvod

Britský básník a spisovatel George Gordon lord Byron se stal synonymem pro romantismus v literatuře a kromě své knižní tvorby vešel v širší známost i díky účasti v řecké válce za nezávislost na Osmanské říši. Cílem této práce je zanalyzovat míru Byronovy prospěšnosti ve výše zmíněném konfliktu Řeků s Osmany, který probíhal v letech 1821–1832, kdy vznikl nezávislý řecký stát. Zároveň je její ambicí reflexe Byronových ideálů a dalších okolností vedoucích k rozhodnutí odjet na území dnešního Řecka. Stěžejním obdobím proto budou poslední měsíce básníkovy života, v jejichž průběhu působil na Peloponésu. Jedná se o období od 3. srpna 1823, kdy Byron připlul do Kefalonie, do jeho úmrtí v Mesolongi 19. dubna 1824. Kromě hlavní linie je nutné dotknout se některých částí Byronova dřívějšího života, aby bylo možné vysvětlit v úplnosti vývoj jeho vztahu k řeckému národu.

Práce je chronologicky členěna do pěti kapitol. V první z nich jsou ve zkratce vysvětleny příčiny a průběh řeckého boje za nezávislost a především hnutí evropských filhelénů, do jejichž „řad“ patřil i Byron. Svou činností se tito dobrovolníci pokoušeli pomoci bojujícím Řekům a do značné míry ovlivnili Byronovo rozhodnutí vydat se do Řecka. Zde jsem se zaměřila především na analýzu jejich ušlechtilých ideálů a následný proces deziluze a zklamání z poměrů, které panovaly v Řecku. Rozbor jednání filhelénů by měl sloužit jako komparace s Byronovými ideály, jež se od sebe do značné míry lišily.

Druhá kapitola představuje Byronovu osobnost, stručný výčet důležitých událostí jeho mládí a počáteční úspěch nejvýznamnějších literárních děl. Přiblíženy jsou rovněž jeho poněkud složité povahové rysy a postupně narůstající skandálnost milostných afér, záměrem však není dopodrobna rozebrat veškeré události jeho života ani provést rozbory básnických sbírek. Nejdůležitější aspekt této části práce představuje cestovatelská vášeň, neboť právě ona se stala příčinou, proč Byron navštívil řeckou součást Osmanské říše během svých cest po Středomoří v letech 1809–1811. Tato prvotní zkušenost se zdejšími národem ovlivnila jeho budoucí jednání a myšlení během druhého pobytu v Řecku. Dále jsou zde vysvětleny důvody

odjezdu z Velké Británie a posléze nastíněno období pobytu na území dnešní Itálie. Tato část Byronova života je stěžejní pro pochopení důvodů hledání možnosti vlastní realizace a následné rozhodnutí účastnit se bojů na straně Řeků proti Turkům. Tímto hodlal obnovit svoji pohasínající slávu, a to v nejlepším případě na bitevním poli s plukem, jemuž by velel. Složitost příprav souvisejících s cestou z Janova do Kefalonie je rozebrána v následující kapitole, jelikož výstižně charakterizuje básníkův prvotní entusiasmus, jenž byl rychle vystřídán skepsí a melancholií.

Předposlední kapitola se již zcela věnuje působením lorda Byrona na Peloponésu. V tomto období je nejvíce zřetelný vývoj od nadšení a chuti účastnit se bitev proti Turkům ke zklamání a deziluzi. Neúspěch jeho dosavadních snah jasně dokazuje výčet finančních investic, které provedl takřka bez hlubšího rozmyslu a s pramalým výsledkem. V závěrečné fázi této kapitoly nastíním budoucí problém se zdejšími bojovnými kmeny Suliotů, který vygraduje v poslední kapitole během příprav Byronovy vojenské akce. Promarněná příležitost plánovaného tažení a nepřízeň počasí vedly ke zhoršení psychického a fyzického stavu britského básníka, jenž nakonec zemřel v Mesolongi způsobem, který byl dalek jeho romantickým představám o hrdinské smrti.

Při zpracování zvoleného tématu jsem musela překonat problém s nedostatečným množstvím odborné literatury v českém jazyce. Kromě obecných knih zahrnujících dějiny Blízkého východu se problematikou Byrona a filhelénů zabývá pouze historik Miroslav Šedivý ve své knize *Krvavá odyssea. Řecký boj za nezávislost 1821–1832*, ovšem obecně převládá absence odborné monografie podrobně pojednávající pouze o filhelénismu. Cizojazyčné zdroje nabízejí značně širší spektrum informací, avšak ve většině případů se omezují na samotný průběh řeckého povstání nebo toto období zahrnou do analýzy úpadku Osmanské říše. Některé monografie pojednávají o Byronově tvorbě a nabízejí podrobný rozbor jeho literární tvorby, ovšem podrobným rozbořem jeho druhého pobytu v Řecku se jich zabývá jen málo. Nejdůležitějšími zdroji informací se pro mě stala díla historiků Davida Brewera *The Greek War of Independence. The Struggle for Freedom from Otoman Oppression and the Birth of the Modern Greek Nation* a Davida A. Howartha

The Greek Adventure. Lord Byron and Other Eccentrics in the War of Independence.

Kromě dvou výše zmíněných knih vyniká co do počtu informací autor William St. Clair, jenž své dílo *The Greece Might Still Be Free. The Philhellenes in the War of Independence* koncipoval jako pojednání o filhelénismu. Řada poznatků o členech tohoto hnutí se nachází i v práci Paula C. Pappase *The United States and the Greek War for Independence 1821–1828*, jež dle názvu může mylně znít jako odborné pojednání o filhelénech pocházejících pouze ze Spojených států amerických. V neposlední řadě je třeba zmínit díla Douglase Dakina, *The Greek Struggle for Independence 1821–1833*, a Petera Brenta, přičemž však bylo nutné zdržet se přílišného obdivu Byronovy osobnosti, zejména u Brentovy knihy *Lord Byron*. Z odborných studií považuji za důležité vyzdvihnout především trojici jednotlivých textů od autora Charlese W. Eliota, které mi umožnily vyplnit obecnější obsah zajímavými podrobnostmi z Byronova soukromého života. Pro zvýšení míry autentičnosti mi posloužilo několik vydaných primárních pramenů, a to v největším rozsahu paměti Byronova současníka a přítele Thomase Gordona *History of the Greek Revolution*.

Řecký boj za nezávislost a hnutí filhelénů

Řekům se jako prvnímu křesťanskému národu na Balkáně podařilo dosáhnout úplné nezávislosti na Osmanské říši v 19. století a vytvořit nezávislý stát.¹ Cesta k jeho zformování nebyla snadná a trvala od roku 1821 do schválení finální dohody v roce 1832, přestože Řekové deklarovali vznik nového státu již 1. ledna 1822 a samotné boje skončily teprve o více jak sedm let později.² Příčiny dlouho trvajících bojů byly determinovány mnoha faktory, jež byly primárně spojeny s mocenským úpadkem Osmanské říše.

Přestože se sultán Mahmut II. snažil zreformovat správní a vojenskou strukturu říše, během vypuknutí revolty na Peloponésu v březnu 1821 se jasně projevila slabost a zaostalost turecké armády. Vzhledem k nesnadno přístupnému hornatému terénu vojsko nebylo schopno využít své výhody vycvičených profesionálních jednotek. Právě terén eliminoval hlavní nedostatek Řeků, to jest absenci dostatečného množství schopných velitelů a strategického plánování,³ neboť jim umožnil provozovat pro dané prostředí vhodný styl guerilového boje, na nějž turecká armáda nebyla zvyklá a připravená. Málo početné sultánovy síly proto nebyly schopny povstání potlačit. V bojích na moři měli sice Turci výhodu větších a kvalitnějších lodí, ovšem nedisponovali dostatečně zkušenými námořníky, na rozdíl od řecké strany.⁴

Řecké úspěchy při obsazování osmanských pevností a citadel však nedlouho poté ustaly, vystřídaly je prohry a na jaře 1826 dokonce sultán považoval povstání Řeků za potlačené.⁵ Hlavním důvodem tohoto nepříliš dobře prospívajícího vývoje řecké otázky se kromě nedostatku finančních prostředků stala značná roztržitost společnosti a nejednota vládnoucích elit. Na rozdíl od privilegované vrstvy fanariotů

¹ MACFIE, Alec L., *The Eastern Question 1774–1923*, London, New York 1996, s. 14.

² Blíže viz ANDERSON, Matthew S., *The Eastern Question 1774–1923. A Study in International Relations*, London, Melbourne, Toronto, New York 1966.

³ KOLIOPOULOS, John S., VEREMIS, Thanos M., *Modern Greece. A History since 1821*, Oxford 2009, s. 15.

⁴ PAPPAS, Paul C., *The United States and the Greek War for Independence 1821–1828*, New York 1985, s. 8.

⁵ PALMER, Alan, *Úpadek a pád Osmanské říše*, Praha 1996, s. 95.

zastávajících vysoké státní funkce se o šíření myšlenek osvobozenického boje zasloužili zejména bohatí obchodníci sídlící často v evropských metropolích, jejichž potomci studovali na tamních univerzitách, kde získávali povědomí o ideálech Velké francouzské revoluce, osvícenství a nacionalismu.⁶ Nejvyšší procento řecké populace ovšem tvořili nevzdělaní rolníci, kteří spolu s místními bandity neměli povědomí o výše zmíněných ušlechtilých idejích, a proto by bylo mylné domnívat se, že ideály Řeků žijících v řeckých diasporách v Evropě nějakým zásadnějším způsobem ovlivnily široké veřejné mínění na Peloponésu.⁷ S jistou mírou nadsázky lze souhlasit s názorem, že díky své nejednotě „než začala válka, Řecko jako národ neexistovalo“,⁸ vzhledem k absenci jazykové a kulturní jednotvárnosti, což bylo Evropany považováno za koncept národního státu.⁹

Cesta k vytvoření samostatného státu byla nesnadná zejména proto, že z počátku řeckou stranu nepodporovala jediná z evropských velmocí, neboť žádná z nich nechtěla intervencí v jejich prospěch přispět k případnému zhroucení Osmanské říše.¹⁰ Tento pasivní postoj se změnil až ve druhé polovině 20. let, kdy se za pomoci vojska egyptského místodržícího sultánovi podařilo dobýt zpět většinu strategických bodů na Peloponésu, a kdy se ruský car snažil získat větší vliv v oblasti východního Středomoří, což vyvolalo obavy Velké Británie. Dne 6. července 1827 podepsaly Velká Británie, Rusko a Francie smlouvu deklarující ukončení bojů a autonomii pro Řecko, čímž však nedokázaly zabránit pokračujícím vojenským operacím až do bitvy u Navarina 20. října 1827. Po této události, následné rusko-turecké válce v letech 1828–1829 a složitých diplomatických jednáních získalo Řecko úplnou nezávislost na Osmanské říši.¹¹

Zcela v rozporu s počátečním pasivním postojem zahraničních vlád stálo veřejné mínění evropských států, jenž sympatizovalo s „utiskovanými“ Řeky.

⁶ GLENNY, Misha, *Balkán 1804–2000. Nacionalismus, válka a velmoci*, Praha 2003, s. 38–40.

⁷ YANNOULOPOULOS, Yannis, *Greek Society on the Eve of Independence*. In: CLOGG, Richard (ed.), *Balkan Society in the Age of Greek Independence*, London 1981, s. 27.

⁸ WOODHOUSE, Christopher M., *The Greek War of Independence*, London 1952, s. 7.

⁹ St. CLAIR, William, *The Greece Might Still Be Free. The Philhellenes in the War of Independence*, Cambridge 2008, s. 8.

¹⁰ RAPPORT, Michael, *Evropa devatenáctého století*, Praha 2011, s. 87.

¹¹ Blíže viz ŠEDIVÝ, Miroslav, *Krvavá odyssea. Řecký boj za nezávislost 1821–1832*, Praha 2011.

V Evropě i Spojených státech amerických se rozšířilo filhelénské hnutí (někdy označováno též jako helénofilství), jejichž stoupenci – filheléni – upřednostňovali stranu Řeků a boj s Turky považovali za „*zápas vznešených Helénů proti barbarským Turkům*“.¹² Tito zainteresovaní intelektuálové, studenti, vojáci, duchovní i tovaryši hájili „řecký národ“ v duchu osvícenských ideálů Velké francouzské revoluce, romantismu a nacionalismu a považovali přímo za povinnost západní civilizace pomoci jim odprostit se od osmanského jha, jelikož, jak se domnívali, za veškeré vzdělání a kulturu vděčili starověkým Řekům.¹³

Kromě klasického vzdělání byla dalším aspektem podpory Řeků po staletí trvající averze vůči muslimům a potřeba chránit vlastní křesťanské „bratry“, přičemž „*pro mnoho Evropanů nebyla řecká válka jen náboženským konfliktem mezi půlměsícem a křížem, ale bojem mezi východní a západní civilizací, mezi barbarstvím a kulturou*“.¹⁴ Některé myšlenky filhelénů se shodovaly s výrokem jednoho z nich Edwarda Blaquiera: „*Ve věku, který se chvástal svým nadšením ve věcech humanity a víry, byly rok za rokem ponechány tři miliony křesťanů a dány na milost celé osmanské moci.*“¹⁵ Ve státech na území dnešní Itálie a Německa kromě jiného posloužilo filhelénské hnutí též jako možnost realizace vlastních obrozeneckých snah, které zatím nebylo možné uplatnit na domácí scéně, kde dominovaly konzervativní režimy hájící status quo proti nacionálním aspiracím Italů a Němců.¹⁶ V neposlední řadě je třeba podotknout, že myšlenka pomoci Řekům se stala atraktivní pro mnoho vysloužilých důstojníků a vojáků především z dob napoleonských válek, kteří toužili po uplatnění nebo byli mnohdy vyhoštěni ze země a bezcílně putovali Evropou, či horlivý entuziasmus mladých studentů toužících po dobrodružství. Filhelénské ideály hájily slavné osobnosti politického a kulturního života, například bavorský král Ludvík I., jemuž se přezdívalo „kníže filhelénů“,

¹² ŠEDIVÝ, Miroslav, *Filheléni v řecké válce za nezávislost*. In: Historický obzor 22, 2011, 5/6, s. 106.

¹³ BAYRAK, M., *The Attitude of the European States during the Greek (Rum) Revolt*. In: ÇIÇEK, Kemal (ed.), *The Great Ottoman-Turkish Civilisation, Vol. 1: Politics*, Ankara 2000, s. 443; ŠEDIVÝ, *Krvavá odyssea*, s. 88.

¹⁴ PAPPAS, s. 21.

¹⁵ BLAQUIERE, Edward, *The Greek Revolution*, London 1924, s. 284.

¹⁶ BREWER, David, *The Greek War of Independence. The Struggle for Freedom from Ottoman Oppression and the Birth of the Modern Greek Nation*, Woodstock, New York 2003, s. 140.

britský ministr zahraničí lord Aberdeen, francouzský politik vikomt François-René de Chateaubriand či spisovatel Victor Hugo.¹⁷

Obrovskou vlnu solidarity s Řeky v západním světě vzbudily zprávy o jejich krvavých masakrech na bohatém a prosperujícím ostrově Chios na jaře roku 1822, známých z děl francouzského malíře Eugène Delacroix.¹⁸ Podle většiny historiků se uvádí, že zde velice krutým způsobem zahynulo až 25 000 Řeků včetně žen a dětí a dalších více než 45 000 bylo vzato do otroctví.¹⁹ Zprávy o tomto nelidském chování muslimů do značné míry přispěly k rozšíření filhelénských ideálů na evropském kontinentě. Je však třeba zdůraznit, že zabíjení podobného rázu se dělo na obou stranách ve srovnatelné míře a intenzitě, přičemž se zveličovaly zprávy o utrpení Řeků a naopak zlehčovaly ty, jichž se Řekové dopouštěli, nebo většinou nebyly známy. Zločiny byly páchany převážně ze zjištěných důvodů a s postupem času se na poloostrově nacházely skupiny Řeků, kteří vraždili, znásilňovali muslimské ženy, plundrovali a ničili vesnice, přičemž často byli k těmto činům vyzýváni ortodoxními kněžími nebo jimi přímo najímáni.²⁰ Zcela subjektivní evropské sympatie ke vznešenému starověkému národu nemohly být ovlivněny pro ně neznámými a v tehdejší antisemitské společnosti nepodstatnými skutečnostmi lidských přečinů Řeků páchaných též na Židech opět především ze zjištěných důvodů a dlouhodobé nenávisti.²¹

Vzhledem k těmto zcela jednostranným a zkresleným informacím zakládali filheléni v evropských metropolích prořecké výbory, jež propagovaly osvobozenecký boj proti Osmanům a vyhlášovaly veřejné sbírky na jeho finanční podporu,²² která však nebyla vždy efektivní. Dne 3. března 1823 formálně vznikl Londýnský řecký výbor, jehož jménem jeden z jeho členů a zakladatelů John Cam Hobhouse vyzval lorda Byrona k aktivní podpoře na Peloponésu.²³ Tento Výbor získal během řeckého

¹⁷ ŠEDIVÝ, *Filheléni v řecká válce za nezávislost*, s. 107–108.

¹⁸ RYCHLÍK, Jan a kol., *Mezi Vídní a Cařihradem 1. Utváření balkánských národů*, Praha 2009, s. 143.

¹⁹ CREMER-SWOBODA, Thordis, *Der griechische Unabhängigkeitskrieg*, Augsburg 1974, s. 92.

²⁰ St. CLAIR, s. 1.

²¹ ŠEDIVÝ, *Krvavá odyssea*, s. 50.

²² HRADEČNÝ, Pavel a kol., *Dějiny Řecka*, Praha 1998, s. 284.

²³ DAKIN, Douglas, *The Greek Struggle for Independence 1821–1833*, London 1973, s. 108.

boje za nezávislost z veřejné sbírky celkem 11 241 liber.²⁴ Jiní, spíše idealističtí, filheléni usilovali podle učení liberálního teoretika Jeremyho Benthama o zakládání řeckých škol a novin a překládání knih, jelikož za ideál považovali vzdělanou a dobře informovanou společnost. Někteří z nich dokonce zastávali názor, že by se na Peloponéský poloostrov měly posílat spíše Bible a kazatelé k duchovní posile místních obyvatel.²⁵

Kromě finanční a materiální pomoci zahrnovaly aktivity dobrovolníků touhu po přímé praktické pomoci v bojích proti Turkům. Již v průběhu roku 1821 odplouvaly z Marseille lodě s filhelény a během nedlouhého období mezi vypuknutím povstání na Peloponésu a koncem roku 1822 bylo vypraveno kromě jednotlivců celkem 11 lodí s přibližně 360 dobrovolníky, národnostně především Francouzů, Italů a Němců.²⁶

Převážně mladí dobrovolníci plní ideálů však takřka okamžitě po příjezdu na Peloponés pocítili velké zklamání z reality. Očekávání mnohých byla značná, toužili po vojenské slávě, snili o heroických činech a přinejmenším vděku řeckého národa, čehož se jim nedostávalo. Na rozdíl od úmyslu většiny Evropanů pomoci Řekům ve znovuzískání slávy antického národa většina obyvatel na Peloponésu ani neznala tuto část své historie nebo ji považovala jen za mýtické dobrodružné příběhy a naopak preferovala pozdější období Byzantské říše. Někteří zklamaní filheléni, například historik řeckého boje za nezávislost George Finlay, odsoudili přílišnou hrdost a aroganci Řeků²⁷ i jejich kruté chování k muslimským zajatcům. Plukovník Leicester Stanhope se dokonce nechal slyšet, že „*všichni přišli s očekáváním, že naleznou Peloponés plný plútarchovských postav a všichni se vrátili s tím, že vězni z Newgate jsou na vyšší mravní úrovni než Řekové*“.²⁸

Přestože romantičtí idealisté procházeli deziluzí, většina z nich prozatím na území Řecka zůstala. Důvodem jejich setrvání však nebyla pouze ochota pomoci, ale

²⁴ PAPPAS, s. 21.

²⁵ HOWARTH, David A., *The Greek Adventure. Lord Byron and Other Eccentrics in the War of Independence*, London 1976, s. 120–121.

²⁶ BREWER, s. 138.

²⁷ KOLIOPOULOS, s. 23.

²⁸ GLENNY, s. 45.

spíše nedostatek finančních prostředků na zpáteční cestu. Řekové se však nedožadovali vojenské angažovanosti jednotlivých Evropanů a nedisponovali žádnými prostředky vyhrazenými pro zbudování jejich speciálního vojenského pluku, o nějž usilovali. Navíc zde neexistovala žádná pravidelná armáda a bojů se účastnily jednotlivé frakce, většinou banditů, bez větších zkušeností ve formě guerilového boje.

Díky nemožnosti realizovat se v boji proti Turkům vedli mnozí Evropané mezi sebou zcela iracionální souboje, a to většinou po bujarých pitkách. Jiní se aktivně, avšak beznadějně pokoušeli najít řeckou armádu, přičemž ve skupinách chodili od vesnice k vesnici, kde žebrali o jídlo. Vzhledem k velkému počtu těchto potulných skupin ozbrojených cizinců postupně upadala ochota vesničanů jim pomoci a do některých míst měli dokonce zakázaný přístup. Nebyly výjimkou ani střety mezi Evropany a místními lupiči.²⁹

Jedním z pokusů o vytvoření pravidelné vojenské jednotky byla snaha francouzského plukovníka Balesta, jenž v roce 1821 na své náklady zformoval regiment o dvou batalionech, filhelénském a řeckém. Nábory do řeckého oddílu byly velmi obtížné, jelikož hrdí Řekové preferovali svoji osobní svobodu před disciplínou a rozkazy cizích velitelů. Vhodnými kandidáty se tudíž stali obyvatelé Jónských ostrovů, neboť zde mnozí z nich sloužili pod britskou vlajkou a alespoň minimálně znali evropský způsob boje. Potíže nastaly též ve filhelénském praporu, v němž se názorově střetávaly jednotlivé evropské znepřátelené národnosti, což značně ztěžovalo výcvik. Samotný Balestův regiment disponoval dvěma děly a přibližně 200 muži.³⁰ Jediným vojenským pokusem filhelénů byla bitva z 16. července 1822 u vesnice Peta, která skončila drtivou porážkou Řeků. Celkem bylo zabito 67 filhelénů a jejich pluk byl po této jediné vojenské akci a několika málo týdnech existence rozpuštěn.³¹

Neúspěch filhelénů a zákaz používání přístavu Marseille jako místo odplouvání dobrovolníků do Řecka v roce 1822 mohly znamenat konec vznešených

²⁹ St. CLAIR, s. 83–84.

³⁰ BREWER, s. 145–148.

³¹ Tamtéž, s. 150–152.

ideálů a snů tohoto evropského hnutí. V té době odjížděli do Řecka spíše již jen jednotlivci na vlastní náklady, například Thomas Gordon, Frank Abney Hastings, John Hane či George Finlay.³² Roku 1823 oživil řeckou otázku slavný romantik lord Byron, jehož smrt vyvolala novou vlnu zájmu veřejného mínění o fenomén řeckého povstání, přestože je sporné, do jaké míry mělo jeho úmrtí vliv na počet nadšených filhelénů směřujících na Peloponés.

Z výše uvedených informací lze usoudit, že v prvních dvou letech povstání filhelénské hnutí nesplnilo žádný ze svých snah a cílů a jejich přispění v boji Řeků za nezávislost bylo velmi malé. Šíření ideálů filhelénství v Evropě sice oslovilo značnou část obyvatel, avšak vliv veřejného mínění na jednání vlád jednotlivých států byl vskutku minimální. Nepodařilo se jim dosáhnout žádného vojenského úspěchu ani udržet svůj málo početný vojenský pluk a ostatní aktivity na Peloponésu se nestaly pro řecký národ nijak prospěšné. Jediné, o co Řekové stáli, byly peníze, jež se však většinou neefektivně utratily bez výraznějšího užitku, o čemž se osobně přesvědčil i britský filhelén lord Byron.

³² DAKIN, s. 108.

Osobnost lorda Byrona a jeho první pobyt v Řecku a Itálii

George Gordon lord Byron (1788–1824) byl anglický básník, autor několika divadelních her a jeden z předních představitelů romantismu. Ačkoli neměl dědičné predispozice k básnickému nadání, již v roce 1807 vydal v pouhých 19 letech svoji první satirickou sbírku lyrických milostných básní *Hodiny zahálky*. Přestože básníková tvorba není malá a nese specifické označení směru, byronismus, dle britských literárních historiků byl největším dílem lorda Byrona jeho život.³³ Kromě velkých celků psal jednotlivé a spíše příležitostné básně či zpěvy a za svůj mimořádný um byl vychvalován a glorifikován předními evropskými básníky. Na utváření jeho literární činnosti mělo jistě vliv setkání s německým romanopiscem Johannem Wolfgangem von Goethem, jehož považoval za největšího génia své doby.³⁴

Byronův otec pocházel sice ze šlechtického rodu, avšak byl zadlužen a neměl příliš dobrou pověst. Kvůli nepříznivé finanční situaci se oženil s poměrně bohatou skotskou dědičkou, avšak i toto jmění nerozvázně utratil a utekl před svými věřiteli do Francie.³⁵ Část dětství prožil Byron se svou matkou ve Skotsku, do doby, kdy v deseti letech zdědil po svém strýci bývalé opatství Newstead v Nottinghamském hrabství, avšak díky své povaze nikdy dlouho nesetřval na jednom místě. Velmi často cestoval a svým extravagantním způsobem života i skandálními milostnými aférami často pobuřoval konzervativní anglickou společnost, a proto dle některých výzkumů ještě koncem 19. století nebyl na rozdíl od Řecka ve své rodné zemi příliš populární osobností.³⁶

Na život a tvorbu lorda Byrona měla bezpochyby největší vliv jeho cesta po Středomoří v letech 1809 až 1811, během níž se zastavil i v zemi Řeků se svým společníkem a přítelem Johnem Camem Hobhousem. Tito dva cestovatelé měli

³³ HORNÁT, Jaroslav, *Anglický romantismus a Byronova lyrika*. In: ŽANTOVSKÁ, Hana, *Květy poezie* svazek 16. Byron, lyrika, Praha 1959, s. 98.

³⁴ WELLS, Nannie K., *George Gordon, Lord Byron*, Abingdon on Thames 1960, s. 23.

³⁵ HORNÁT, s. 99.

³⁶ PARSONS, Sylvia, *Lord Byron. A Prophet in His Own Country?* In: PROCHÁZKA, Martin (ed.), *Byron. East and West. Proceedings of the 24th International Byron Conference*, Praha 2000, s. 293–297.

mnoho společného, například vzdělání a mládí, avšak zatímco mladší Byron oplýval temperamentem, krásou a vášnivostí, o dva roky starší Hobhouse patřil mezi obezřetné a ne příliš výrazné jedince. Svou cestu započali v červnu 1809, kdy zakotvili v Lisabonu. Odtud poněkud nevšedně pluli směrem k Gibraltaru, na Sicílii a poté na Maltu, kde Byron kromě jiného prožil milostné dobrodružství s paní Spencer Smithovou.³⁷ Své putování završili cestou na Peloponés. Vzpomínkou na pobyt v Řecku dvou mladých Britů se stala jejich vyrytá jména na klášteře v Delfách. Není bez zajímavosti, že přestože Byron svou pomyslnou múzu spatřoval v mnoha přírodních krásách a událostech, v básnické sbírce inspirované jeho cestami zcela chybí zmínka o jejich vyškrabaných podpisech, přičemž podle zpráv z deníku Hobhouse cítili nostalgii při imaginárním setkání s krajany skrze vyrytá jména jiných Britů, například Aberdeena z roku 1803.³⁸ Navštívili řadu tamních památek jako Parthenón a byli ubytováni v Athénách, kde Byron prožil další z milostných afér s dcerou jeho bytné Tarsia Mákri. O své pletce se Byron okrajově zmínil v dopise svému příteli Henrymu Drurymu z 3. května 1810: „*Téměř jsem Ti zapomněl sdělit, že v Athénách umírám láskou ke třem řeckým dívkám, sestřím. Bydlel jsem ve stejném domě jako ony. Teresa, Marianna a Katinka jsou jména těchto tří bohyň – všem je pod patnáct.*“³⁹

V Athénách cestovatelé pobývali též v kapucínském klášteře, který byl ovšem zničen během prvních let boje za nezávislost Řeků. Stejný osud potkal rovněž dům Tarsie Mákri v době tureckého obléhání Athén v roce 1827.⁴⁰ Druhým duchovním místem ubytování byl Byron nadšen: „*Hymettus přede mnou, Akropolis za mnou, Jovův chrám z mé pravé strany, Stadion vpředu, město nalevo; ... taková poloha, taková vaše malebnost!*“⁴¹ Byronovi se v Řecku dostalo příležitosti poznat místní válečný kmen Suliotů, jehož členové jej zachránili po nešťastném ztroskotání lodi u Párgy. Sulioté Byrona pohostili a mladý básník si v nich našel značné, až nekritické

³⁷ ELIOT, Charles William J., *Gennadeion Notes III. Athens in the Time of Lord Byron*. In: *The Journal of the American School of Classical Studies at Athens* 37, 1968, 2, s. 135.

³⁸ ELIOT, Charles William J., *Lord Byron, Early Travelers, and the Monastery at Delphi*. In: *American Journal of Archeology* 71, 1967, 3, s. 287.

³⁹ ELIOT, *Gennadeion Notes III*, s. 151.

⁴⁰ Tamtéž, s. 137, 140.

⁴¹ Tamtéž, s. 140.

zalíbení, a proto během svého druhého pobytu v Řecku od srpna 1823 do dubna 1824 utrpěl zklamání právě z jejich sobeckého a zjištného jednání.⁴²

Cesta přes Portugalsko, Španělsko a Balkán na Blízký Východ a zdejší pobyt pro něho byly inspirací k prvním dvěma zpěvům Childe Haroldovy poutě, jež vydal nedlouho po svém návratu do Británie, a to v roce 1812. V těchto básních dokázal vytvořit pomocí prudkých reflexí přesvědčivý obraz zdejšího prostředí a obyvatel⁴³ a do svých veršů zakomponoval specifický typ hrdiny, a to vydědence, až titánského reka a zároveň odbojníka, jímž se toužil stát.⁴⁴ Již v roce 1811 Byron prohlásil, že „*je nemožné objevit jakýkoli jiný národ, který by měl v tomto století tak velký podíl na knihách a jejich autorech jako Řekové*“,⁴⁵ což dokazuje jistou míru sympatie s tímto národem. Některé básně této sbírky lze dle historiků chápat rovněž jako výzvu k podpoře Řeků v získání osobní nezávislosti, ovšem sám autor se od vypuknutí povstání do roku 1823 nehodlal aktivně účastnit bojů proti Turkům. Ačkoli Byron o Řecích prohlásil, že je má rád a někteří jsou stateční a vcelku všichni krásní, mnohem více jej zaujala návštěva albánského Aliho paši Tepelenského, jenž získal přezdívku Lev z Janiny. Byron se dokonce později nechal vyobrazit malířem Johnem Murraym, v tradičním albánském vojenském oděvu, o jehož kráse napsal své matce v dopisu: „*Albánci ve svých oděvech (nejskvostnějších na světě, skládajících se z dlouhého bílého kiltu, zlatem prošivaného pláště, sytě červeného sametového kabátce a vesty se zlatými krajkami, pistole a dýky osazených stříbrem), Tataři se svými vysokými čapkami, Turci s jejich ohromnými chocholy a turbany, vojáci a jejich černí sluhové s koňmi ... to vše utváří rozkošnou podívanou cizince.*“⁴⁶ V této do značné míry autonomní části Osmanské říše začal psát svou slavnou sbírku Childe Haroldova poutě. Více než samotní Řekové se básníkovi líbila jejich krajina

⁴² BREWER, s. 194; ELIOT, Charles William J., *Gennadeion Notes IV. Lord Byron, Father Paul, and the Artist William Page*. In: *The Journal of the American School of Classical Studies at Athens* 44, 1975, 4, s. 410.

⁴³ REDPATH, Theodore, *The Young Romantics and Critical Opinion 1807–1824. Poetry of Byron, Shelley, and Keats as Seen by Their Contemporary Critics*, London 1973, s. 179.

⁴⁴ HORNÁT, s. 103–104.

⁴⁵ GLENNY, s. 46.

⁴⁶ CAREY, Henry C., LEA, I., *Correspondence of Lord Byron with a Friend, including his Letters to his Mother. Written from Portugal, Spain, Greece, and the Shores of the Mediterranean in 1809, 1810, and 1811*, Philadelphia 1825, s. 69–70.

a prostředí, ve kterém se cítil být šťastný. Přesto po vypuknutí revolty na Peloponésu na jaře roku 1821 nijak nedával najevo svůj potencionální úmysl pomoci Řekům v získávání nezávislosti, což do značné míry dokazuje, že na rozdíl do Albánců jako národ na Byrona nezapůsobili žádnou zvláštní měrou. Není rovněž bez zajímavosti, že během své návštěvy Konstantinopole navštívil Byron dvůr Mahmuda II., přičemž národ Turků na něho udělal větší dojem než samotní Řekové.⁴⁷

Dle Byronova současníka a životopisce Johna Murrayho nelze přesně určit datum básníkova odjezdu ze Středomoří, ovšem návrat do Londýna je datován na 2. nebo 3. června 1811, přičemž během zpáteční plavby strávil přibližně měsíc na Maltě.⁴⁸ Po návratu z cest a vydání dvou zpěvů sbírky *Childe Haroldova pouť* se Byron stal slavným, avšak tento věhlas neměl dlouhého trvání. Kvůli jeho vystoupení ve Sněmovně lordů na podporu práv dělníků získal mnoho nepřátel, kteří využili skandálu incestního vztahu s Byronovou starší nevlastní sestrou Augustou Leigh během probíhajícího rozvodu s chotí Annabellou Milbanke na počátku roku 1816. Díky zveličené aféře a rovněž skandálu milostného vztahu s chotí budoucího britského předsedy vlády lorda Melbourn byl lord Byron donucen k dobrovolnému exilu.⁴⁹ Vzniklo též mnoho nepodložených teorií o básníkově údajné homosexualitě. Byronův vztah k pobouřené anglické společnosti po tomto incidentu nebyl příliš vřelý: „*Cítil jsem, že je-li pravda to, co se šeptá, šušká a reptá, pak se nehodím pro Anglii; a je-li to lež, nehodí se Anglie pro mne.*“⁵⁰ Ovšem již během prvního řeckého pobytu se Byron v rozhovoru s otcem Paulem rozohnil při poznámce o Británii: „*Nikdy se mnou nemluv o Anglii. Upřednostnil bych raději tahat řetěz svého neštěstí na písku v Libyi než znovu spatřit místa otisknuta kletbou mých vzpomínek.*“⁵¹

Byron skutečně prožíval milostný poměr se svou o pět let starší nevlastní sestrou Augustou, a to od léta 1813, přičemž tento vztah básník obhajoval faktem, že

⁴⁷ BREWER, s. 194; JEBB, Richard C., *Modern Greece. Two Lectures*, London 1880, s. 149, 152.

⁴⁸ LARRABEE, Stephen A., *Byron's Return from Greece*. In: *Modern Language Notes* 56, 1941, 8, s. 618–619.

⁴⁹ BREWER, s. 194.

⁵⁰ HORNÁT, s. 105.

⁵¹ ELIOT, *Gennadeion Notes IV.*, s. 411.

společného měli pouze otce. O jeho lásce svědčí zakomponování podobného příběhu Juana a Julie v díle Don Juan a jeho četné dopisy: „*Je srdcervoucí myslet na naše dlouhé odloučení a jsem si jist, že je to více než dostatečný trest za všechny naše hříchy.*“⁵² Milostné vzplanutí ke starší ženě jej nepotkalo pouze jednou, například jeho milenka hraběnka z Oxfordu byla o 16 let starší než mladý romantik.⁵³

Básník prožil část svého nedlouhého života mimo rodnou Británii, a to krátce ve Švýcarsku a později delší dobu na Apeninském poloostrově. Během svého pobytu ve Švýcarsku se seznámil s romantickým básníkem Percy Shelleyem, s nímž rovněž později pobýval na území Itálie. Jejich přátelství trvalo až do Shelleyho tragické smrti utonutím v roce 1822.⁵⁴ Vzhledem k výše zmíněným skandálům není s podivem, že Byronově excentrické povaze spíše vyhovovala obecně tolerantnější italská společnost v Janově, kde pracoval na díle Don Juan a zbylý čas trávil se svou devatenáctiletou milenkou Teresou Guiccioliovou, manželkou bohatého hraběte Alessandra Guiccioli.⁵⁵ Mladá Italka se s Byronem potkala již v polovině roku 1818, avšak milostný vztah mezi nimi propukl v dubnu následujícího roku a na teoretické úrovni trval až do Byronovy smrti v dubnu 1824. Hrabě Guiccioli se poněkud paradoxně s Byronem přátelil a dokonce jej nechal pobývat ve svém domě v Ravenně. Byron si oblíbil nejen Teresu, ale i místní prostředí, a jak později napsal svému příteli Thomasu Medwinovi „*nikdy jsem nebyl znaven projíždkami v borovém lese: dýchal Dekameronem; je to poetická země... Ve vzduchu je cosi inspirativního*“.⁵⁶ Manželova nevědomá tolerance této nevěry však skončila v červenci 1820 rozvodem.⁵⁷

S výjimkou výše zmíněné události týkající se rozvodu Teresy byl Byronův pobyt v Itálii převážně klidného charakteru bez dobrodružných událostí, a proto začal pomýšlet na podporu místních revolucionářů, především aby ztraktivnil své jednotvárně trávené dny. Jelikož otec Byronovy milenky hrabě Ruggero Gamba

⁵² BEATY, Frederick L., *Byron and the Story of Francesca di Rimini*. In: Publications of the Modern Language Association 75, 1960, 4, s. 398.

⁵³ Tamtéž, s. 400.

⁵⁴ WELLS, s. 23.

⁵⁵ BREWER, s. 195.

⁵⁶ BEATY, s. 397.

⁵⁷ COCHRAN, Peter, *Romanticism and Byron*, Newcastle upon Tyne 2009, s. 279–280.

a jeho syn Pietro patřili k podporovatelům myšlenky italské revoluce a vymanění se z rakouské nadvlády na Apeninském poloostrově, lord Byron se s jejich idejemi ztotožnil a v roce 1820 se k tajnému spolku přidal, přestože jeho angažmá zahrnovalo po většinou pouze romanticky utajované schůze členů revolucionářské společnosti. V červenci téhož roku se uskutečnilo povstání proti rakouské moci, které však bylo rozdraceno armádou. Hrabě Gamba musel poté odejít do Pisy a později do Janova, kam se v říjnu přestěhoval i Byron se svým věrným společníkem Shelleyem.⁵⁸ Právě Shelleymu se v dopise z dubna 1821 v souvislosti s neúspěchem Italů přiznal, že je zklamaným idealistou.⁵⁹

Přestože Byron pracoval na svém vrcholném díle, nepřinášela mu tvorba poezie očekávané uspokojení. V tomto stěžejním, avšak nedokončeném souboru básní, *Donu Juanovi*, reflektuje autor svůj život, lásku a myšlenky a předkládá skrze něj vyobrazení počátku 19. století.⁶⁰ Bývá často opomíjená skutečnost, že jistý vliv na tyto Byronovy básně měla též milenka Teresa. Díky jejímu přesvědčování přestal autor na sbírce pracovat po dobu půl roku, přičemž se jednalo o důvody prosté ženské žárlivosti.⁶¹ Časem si stále více uvědomoval své odcházející mládí, a přestože se vzdal bouřlivých afér, nepřestal toužit po extravaganci a dobrodružství. Pozoroval na sobě zvyšující se tělesnou hmotnost a řídnutí svých šedivějících vlasů. Začal sice jíst zdravěji a denně bral speciální pročišťující pilulky, avšak své vášně v podobě větší konzumace vína se nevzdal.⁶² Rovněž jeho počáteční milostné vzplanutí vychladlo a po třech letech shledával u své mladé milenky spíše nudu, všednost a mnohdy příliš velkou oddanost. Přesto si tato Italka dokázala udržet básníkovu přízeň po dobu pro něho až nezvykle dlouhou.⁶³

Po smrti Byronova přítele Shelleyho se okruh přátel kolem Byrona zúžil. Kromě Mary Shelleyové a Leigh Huntové s jejími šesti dětmi, závislých na Byronových penězích, u něho pobýval osobní bankéř Charles Barry, jehož lze brát

⁵⁸ BREWER, s. 195–196.

⁵⁹ COCHRAN, s. 317.

⁶⁰ ACKERMANN, Richard, *Lord Byron. Sein Leben, seine Werke, sein Einfluß auf die deutsche Litteratur*, Heidelberg 1901.

⁶¹ COCHRAN, s. 278–282.

⁶² St. CLAIR, s. 151.

⁶³ HOWARTH, s. 124.

spíše jako sluhu a mladší bratr Teresy, ne příliš vzdělaný, ale oddaný Pietro Gamba.⁶⁴ Ten ve svém díle popisujícím jejich pozdější společnou cestu do Řecka v srpnu 1823 uvádí, že si Byron pohrával s myšlenkou odplout do Latinské Ameriky a pomoci zdejšími revolucionářům. Uvažoval o usazením se v Chile, Peru, Mexiku a Venezuele a hrabě Gamba jej údajně jednou přistihl téměř na odjezdu.⁶⁵ Často prohlašoval, že veřejnost musí být unavena jeho slohem jako on sám a dokonce se přiznal v dopise příteli Thomasu Moorovi, že literatura nebyla jeho životním posláním.⁶⁶ A právě v této době vznikl ve Velké Británii Londýnský řecký výbor, o jehož existenci Byrona informoval v dopise Hobhouse, který slavného básníka také zpravil o úmyslu filheléna a filosofa Edwarda Blaquieria navštívit jej v Janově.⁶⁷ Tento výbor, jenž v porovnání s ostatními organizacemi v jiných státech vznikl až s jistým zpožděním, si kladl za cíl apelovat na známé osobnosti k podpoře bojujícího řeckého národa za nezávislost.⁶⁸

Byron se převážně vyhýbal osobnímu setkání s evropskými cestovateli, kteří na něj zírali, s údivem i úžasem současně, a mnohokrát mu neslušně hleděli do oken. Postupem času byl však více rozezlen, pokud se takto jeho krajané nechovali.⁶⁹ Dal proto souhlas se schůzkou s Blaquierem, která se uskutečnila 5. dubna 1823. Irský filhelén Blaquiere spolu se společníkem Andréasem Louriótisem, kteří jeli do Řecka za účelem přesvědčit tamní vládu vyslat zástupce do Londýna k vyjednání půjčky, oslovili básníka unaveného Janovem ve fatální moment jeho života. Po rozhovoru s Blaquierem se Byron nadchl pro onu záležitost a přislíbil svoji aktivní účast.⁷⁰ V tomto směru důležitou roli sehrály lichotky a ujištění, že veškeré Byronovy peníze investované do válečných příprav nebo zásob mu budou zpětně vyplaceny.⁷¹ Navíc již dříve nostalgicky vzpomínal na svůj dřívější pobyt v Řecku a snil dokonce o koupi jednoho z ostrovů v Egejském moři, například Naxosu.⁷²

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ GAMBA, s. 3; ŠEDIVÝ, *Krvavá odyssea*, s. 102.

⁶⁶ HOWARTH, s. 126.

⁶⁷ GAMBA, s. 5.

⁶⁸ DAKIN, s. 108.

⁶⁹ HOWARTH, s. 123, 125.

⁷⁰ BREWER, s. 196–197.

⁷¹ St. CLAIR, s. 152.

⁷² HOWARTH, s. 125.

V souvislosti s Byronovou motivací odjet do Řecka lze konstatovat, že příčiny byly z velké části osobního charakteru. Byron cítil, že stárne a jeho sláva upadá. Tu hodlal oživit vítězstvím v boji s Turky, přestože si byl vědom své vojenské nezkušenosti. Jako další pozitivum potencionální výpravy vnímal ukončení nudy a stereotypu v Janově, přestože se na návrat k onomu výstřednímu způsobu života z minulosti již cítil starý a unavený a do Anglie by se vrátil, dle vlastních slov, jen za účelem návštěvy zubaře.⁷³ Navíc zatoužil po heroické úloze romantických hrdinů z vlastních básní a dokázal si sám sebe představit jako jednoho z oněch reků bojujících za ušlechtilé ideály.⁷⁴ Na rozdíl od států Latinské Ameriky a jako jeden z mála aktivních filhelénů znal řecké prostředí ze své první návštěvy a cítil nostalgii k této zemi, nikoli však k jejím obyvatelům. Je tudíž třeba zdůraznit, že lord Byron rozhodně nepatřil mezi zcela nekritické filhelény. V komparaci s většinou z nich si byl vědom skutečnosti, že se Řekové neztotožní s evropskými romantickými představami o obnově antické slávy a dokonce později odsuzoval jejich kruté chování k tureckým zajatcům. Současně však byl přesvědčen, že turecká dominance na Peloponésu není udržitelná,⁷⁵ ale věděl, že Řecko není schopno získat nezávislost na Osmanské říši bez zahraniční pomoci.⁷⁶

⁷³ ŠEDIVÝ, Miroslav, *Lord Byron a řecké povstání*. In: *Nový Orient* 66, 2011, 1, s. 24.

⁷⁴ HOWARTH, s. 126.

⁷⁵ GLENNY, s. 47.

⁷⁶ JEBB, s. 160.

Cesta lorda Byrona do Řecka

Entusiasmus a odhodlání lorda Byrona odjet na Peloponés a pomoci Řekům v boji za nezávislost na Osmanské říši naplňovaly básníkovy poněkud nudné dny v Janově. Očekával obnovení své uvadající slávy ve velké bitvě, v níž by velel skupině oddaných řeckých bojovníků. Snil o zosobnění hrdinů ze svých romantických básní a dobrodružných činech, jež by se zcela jistě staly námětem k další tvorbě. Stále byl však nucen setrvávat v Itálii, jelikož očekával obdržení dopisu od Edwarda Blaquiera, jenž mu měl po svém příjezdu do Anglie poslat podrobné informace o přesném cíli jeho přistání a účelu mise, ovšem po dobu šesti týdnů nepřišly kvůli nepřesně napsané adrese žádné zprávy.⁷⁷

Po dobu tohoto čekání přepadaly Byrona pochybnosti, zda má skutečně odplout. Příčinou jedné z nich byl pocit viny, že odjede od milenky, která již dříve opustila svého manžela kvůli své náklonnosti k Byronovi, a navíc se obával potencionální hysterické scény. Z jiného pohledu se však jeho nepřítomnost mohla jevit jako výhoda, neboť exil Teresina otce měl být zrušen, pokud by se hrabě Gamba i Teresa vrátili společně do Ravenny, pochopitelně bez básníka, jenž byl strůjcem rozvodu s hrabětem Guicciolim. Začal rovněž hlouběji zkoumat, jak konkrétně může být Řekům prospěšný a zda by jej ve své zemi vůbec chtěli. Byron byl tudíž jedním z mála filhelénů, kteří se zabývali otázkou, zda by mohli být pro Řeky užiteční. Kvůli svým pochybám se na tuto otázku zeptal dvou Řeků žijících v Janově, kteří mu vyjádřili své díky za jeho velkorysost a jeden z nich dokonce naznačil, že by se mohl stát řeckým králem. O této eventualitě Byron hodně přemýšlel a nechal se slyšet, že by takovou potencionální nabídku neodmítl, jelikož odstoupit by mohl kdykoli.⁷⁸

Návštěva Edwarda Blaquiera sice Byrona povzbudila k činům, ovšem spíše díky mnoha lichotkám než kvůli jasné představě o konkrétní pomoci. Jediné, co Blaquiere prohlásil, byl pouze názor, že by Byron mohl pomoci Řekům, dokonce aniž by odjel do jejich země, přičemž obratně vynechal informaci o způsobu jak být

⁷⁷ HOWARTH, s. 127.

⁷⁸ BREWER, s. 197; HOWARTH, s. 134.

užitečný. Tato nevědomost činila básníka mrzutým. Dokonce uvažoval o stažení své nabídky pomoci, což se neslučuje s dílem soudobého skotského historika a důstojníka Thomase Gordona, podle něhož byl lord mužem neohlížejícím se zpět.⁷⁹ Byron dokonce poznamenal, že by plánovanou expedici zrušil, „*ale Hobhouse a ostatní by se mi vysmáli*“.⁸⁰ Později básník obdržel tolik očekávaný dopis, v němž se kromě další série lichotek dočetl pouze fakt, že byl zvolen za člena Londýnského řeckého výboru, a to v květnu 1823.⁸¹

Londýnský výbor spatřoval v Byronovi jednu z potencionálně vlivných osobností, jež by měly pomoci zpopularizovat řeckou otázku. Členy výboru však zajímaly především jeho peníze. Byron na obdržený dopis odpověděl: „*Pane, mám radost z obdržení Vašeho dopisu a ze cti, kterou mi Výbor prokázal... Mé první přání je osobně dojet do Levanty, kde mi může být umožněno prosadit pokud ne onu záležitost, tak alespoň prostředky získávání informací, podle nichž by Výbor mohl mít záměr postupovat; a můj dřívější pobyt v zemi, má familiárnost s italským jazykem (jímž se zde všeobecně mluví nebo alespoň ve stejné míře jako francouzsky...) a má ne zcela úplná lhostejnost k novořečtině by mi poskytly jisté výhody zkušeností.*“⁸² Dále žádal o přesné instrukce, jak by mohl být užitečný, avšak ničeho konkrétního se nedočkal. Výbor byl v té době zaměstnán především zorganizováním zpáteční cesty jednoho z filhelénů, jenž kromě zklamání onemocněl morem.⁸³

I přes nevědomost se Byron nakonec rozhodl začít s přípravami na cestu. Brzy se však zřetelně projevila básníkova nepraktičnost a špatné organizační schopnosti. Složitý proces příprav trval celkem tři měsíce,⁸⁴ přestože se dle slov jeho společníka Pietra Gamby Byron „*rozhodl k tak rychlému odjezdu, jak jen to půjde*“.⁸⁵ Jeden ze společníků výpravy a Byronův přítel Edward John Trelawny výstižně napsal o Byronovi, že byl „*vyčerpaný plánováním, navrhováním, začínáním, přáním si,*

⁷⁹ GORDON, Thomas, *History of the Greek Revolution*, London 1844, s. 80.

⁸⁰ HOWARTH, s. 131.

⁸¹ BREWER, s. 197.

⁸² HOWARTH, s. 128.

⁸³ Tamtéž, s. 132.

⁸⁴ ŠEDIVÝ, *Lord Byron a řecké povstání*, s. 24.

⁸⁵ GAMBA, s. 6.

zamýšlením, odkládáním, litováním a nicneděláním“.⁸⁶ Tento muž patřil k jedinému z kruhu přátel kolem Byrona, jenž byl schopen ujmout se úkolu organizace příprav na cestu. To ovšem neznamenal, že by si Byrona nevážil, naopak tvrdil, že „*jste viděli jeho genialitu v jeho očích a rtech*“.⁸⁷

Třebaže byl lord Byron romantikem, uvědomoval si potřebu finančních prostředků v nově vznikajícím státu na Peloponésu. Napsal proto svému osobnímu bankéři Douglasu Kinnairdovi, aby shromáždil veškeré jeho dostupné prostředky a poslal mu je neprodleně do Janova. Podle Byronova dopisu adresovanému Johnu Bowringovi, sekretáři Londýnského řeckého výboru, odplouval z Itálie s bezmála 9000 librami.⁸⁸ Navíc jako jeden z prvních už v této době nabádal členy výboru k zorganizování mezinárodní půjčky Řecku.⁸⁹

Po dlouhých přípravách Byron opustil Janov 15. července 1823, částečně poznamenán zármutkem Teresy, ovšem „*ne více než laskavou starostí*“.⁹⁰ Na příznačně pojmenované lodi, *Herkules*, plulo s Byronem devět společníků včetně lékaře Francesca Bruna, dále Pietro Gamba a Trelawny, ze zvířat pak psi a pět koní, dále dva malé kanóny, peníze (až 10 000 liber v hotovosti a šeky na dalších 40 000),⁹¹ léky a šatstvo. Právě na oblečení kladl Byron důraz, především na dobře střižené uniformy různých barev, konkrétně zelené, zlaté a šarlatové, bohatě zdobené meče určené k různým příležitostem a střelné zbraně. Navíc si obstaral jednoho černocho jako sluhu, neboť na Blízkém Východě to dodávalo potřebnou důstojnost.⁹² Na palubě nechyběly ani ostatní nezbytnosti jako kartáčky na zuby, brýle či svíčky, ale rovněž položky určené pro zábavu, jako například koňak a gin.⁹³

Přestože měli při odjezdu krásné počasí, již o půlnoci začal vát silný vítr, jemuž čelili několik hodin, avšak nakonec byli nuceni znovu přistát v janovském přístavu. Důvodem návratu se stali především koně, kteří nebyli zvyklí plavit se na

⁸⁶ HOWARTH, s. 129.

⁸⁷ TRELAWNY, Edward J., *Recollections of the Last Days of the Shelley and Byron*, Boston 1858, s. 33; HOWARTH, s. 129.

⁸⁸ BREWER, s. 197–198.

⁸⁹ GLENNY, s. 48.

⁹⁰ BREWER, s. 197.

⁹¹ JEBB, s. 167.

⁹² St. CLAIR, s. 154; HOWARTH, s. 129.

⁹³ BREWER, s. 199.

volném rozbouřeném moři, a tak rozbili předěl mezi sebou, splášili se a navzájem se kopali. Po zakotvení vypadal Byron velmi melancholicky a hovořil, i když pouze sporadicky, o dřívějším životě a nejisté budoucnosti. Dle výpovědi Pietra Gamby mu Byron položil řečnickou otázku „*Kde budeme za rok?*“⁹⁴, což ve zpětném pohledu mohlo vypadat jako zlá předtucha vzhledem k faktu, že přesně na den o rok později byl Byron ukládán do hrobky svých předků v Británii, kam se odvezlo jeho tělo k poslednímu odpočinku. Dalším poněkud varovným signálem mohl být Blaquierův dopis, v němž z nejasných důvodů Byrona nabádal, aby svůj odjezd odložil na neurčito. Tato zpráva již však Byrona nezastihla.⁹⁵

Posádka lodi *Herkules* opět vyplula 16. července 1823 a po pěti dnech dorazila do Livorna, kde se k nim přidal mladý skotský filhelén James Hamilton Brown. Právě on doporučil, aby se vylodili raději v Kefalonii, jež byla spravována britským filhelénem plukovníkem Charlesem Napierem. Během cesty panovala na lodi podle Trelawnyho přátelská atmosféra: „*Nikdy jsem nebyl na palubě s lepší společností než s Byronem. Obvykle byl veselý, nedělal žádné potíže, nepředpokládal autoritu, nevyřkl žádné stížnosti a nevměšoval se do práce na lodi... Pokaždé v noci jsme on a já skočili přes palubu, navzdory žralokům a počasí... Jeho oblíbené hračky, pistole, se nezapomněly; prázdné láhve a živá drůbež naservírovaná jako terč; kur, kachna nebo husa byla položena do koše, vidět bylo pouze hlavu a krk, napnutá na hlavní okraj ráhna a jen zřídka jsme měli dva výstřely na jednoho ptáka.*“⁹⁶

Do Argostoli, hlavního přístavu Kefalonie, dorazila výprava 3. srpna 1823. Byron svůj příchod komentoval těmito slovy: „*Nevím, proč to je, ale cítím, jako kdyby jedenáct let hořkosti, které jsem prožil od doby, kdy jsem tu byl, náhle odešly z mých ramen a já jsem uháněl přes řecké souostroví.*“⁹⁷ O jeho přítomnosti se brzy dozvěděli Sulioté, kteří hned následujícího rána přiveslovali k lodi, aby mohli být zaměstnání ve službách bohatého filheléna. Kapitán byl kvůli jejich horlivosti a možné agresivitě připraven s nimi bojovat a sluha Zambelli prozíravě schoval

⁹⁴ GAMBA, s. 12.

⁹⁵ Tamtéž, s. 11–13; HOWARTH, s. 130, 134.

⁹⁶ HOOPS, A. D., *Trelawny on Byron*. In: *Cosmopolitan Art Journal* 2, 1858, 2/3, s. 113.

⁹⁷ Tamtéž, s. 114.

truhlu s penězi. Byron se k nim však choval velmi tolerantně vzhledem k jeho pozitivní zkušenosti z dřívějšího pobytu v Řecku s tímto válečným kmenem. Podle Trelawnyho se ho po celý den a noc drželi u nohou jako houf šakalů. Nakonec Byron přijal celkem 40 Suliotů do svých služeb. Ti věděli pramálo o slávě tohoto britského filheléna a jeho básnickém nadání. Nezajímaly je ani jeho ušlechtilé humanistické ideály, ani vůle bojovat za Řeky, ale jeho finanční prostředky, což Byron velmi brzy pochopil.⁹⁸

⁹⁸ BREWER, s. 199.

Byronův druhý pobyt v Řecku

Byron přijel do Kefalonie, řeckého ostrova poblíž ústí Korintského zálivu, počátkem srpna 1823. Usadil se v nedaleké vesnici Metaxata, kde očekával obdržení podrobných informací o současné vnitropolitické situaci a o příležitosti k boji proti Turkům. Místní filhelén a plukovník spravující Kefalonii, Napier, nebyl v tu dobu přítomen, neboť se nacházel na jedné z konferencí vládnoucích sil, a proto byl Byron přivítán pouze několika zdejšími důstojníky. Prokazovali mu náležitě pocty, avšak stejným způsobem se chovali ke všem autoritám přijíždějícím z Velké Británie, které dorazily na Kefalonii.⁹⁹

Byron předpokládal, že jeho nečinné setrvání na Kefalonii bude pouze dočasného charakteru, avšak v rozporu s jeho představami zůstal na tomto místě po dobu čtyř měsíců, tedy do prosince 1823. Důvodem jeho neaktivity se tedy nestala lenost ani zbabělost, ale prostá nevědomost. Odhodlaný básník netušil, kam by se měl dále vydat, aby pomohl bojujícím Řekům.¹⁰⁰ Někteří zlí jazykové v jeho rodné zemi s opovržením tvrdily, že poklidně bydlel v luxusní vile a pokračoval v rozepsaném Donu Juanovi, což Byron negoval. Jak řekl Gambovi, „*poezie by měla zaměstnávat pouze nepracující*“.¹⁰¹ A dále prohlásil: „*Myslí si lidé, ... že jsem přišel do Řecka naškrábat více nesmyslů? Ukážu jim, že mohu dělat něco lepšího. Přeji si, abych nikdy nenapsal jedinou řádku.*“¹⁰²

Měsíce čekání si krátil oblíbenými činnostmi, například střelbou z pistole a výlety po okolí. To ovšem nebylo způsobeno jeho neochotou aktivně se zapojit do boje proti Turkům. Jediné, co mohl v dané situaci učinit, bylo posílat četné dopisy Londýnskému výboru ve snaze přimět jej k výraznější činnosti. V jednom z nich z 10. prosince 1823 žádal, aby byla zorganizována půjčka Řecku ve výši 500 000 liber, jež by umožnila vytvořit pravidelnou armádu na Peloponésu, jejímž velitelem by se stal Napier. Na svůj konkrétní návrh však neobdržel odpověď.¹⁰³ Pravdivé

⁹⁹ ŠEDIVÝ, *Krvavá odyssea*, s. 104; GAMBA, s. 19–20.

¹⁰⁰ ŠEDIVÝ, *Lord Byron*, s. 25.

¹⁰¹ JEBB, s. 168.

¹⁰² HOOPS, s. 114.

¹⁰³ DAKIN, s. 112.

informace se k němu dostávaly pomalu a ne zcela kompletní, a proto nemohl tušit, že výbor prozatím nedisponoval slíbenými peněžními prostředky. Byron se tudíž chtěl sejít s Blaquierem, který tou dobou krátce pobýval na ostrově Korfu, avšak odpovědi se mu nedostalo a Blaquiere mezitím odjel zpátky do Británie.¹⁰⁴

Částečně díky hrdosti zůstal Byron na Kefalonii a prohlásil: „*Nepřijel jsem sem, abych hledal dobrodružství, ale za účelem pomoci v obnově národa.*“¹⁰⁵ Rozhodl se kontaktovat místní vládu s nabídkou svých služeb. Přestože se takové počínání zdálo být logické, na Peloponésu existovalo několik vládních frakcí, přičemž všechny usilovaly o dominantní moc v nově vytvořeném státě. O této roztržiténosti Byrona informoval plukovník Napier a básník se k situaci vyjádřil v dopise své sestře 8. října: „*Napsal jsem jejich vládě v Tripolise a na Salamíny a nyní čekám na instrukce, kam se mám vydat, protože poměry mezi nimi [Řeky] jsou v takovém stavu, že je obtížné odhadnout, kde by jim člověk mohl být užitečný, pokud by vůbec mohl být.*“¹⁰⁶

Dílčí, většinou regionální, vládní uskupení a jejich samozvané vůdčí osobnosti usilovaly o Byronův příjezd a jeho začlenění do vlastní frakce. Téměř všechny tyto authority mu posílaly dopisy plné lichotek nebo posly s ujištěním, že právě jejich vláda je onou jedinou pravou a legitimní. Pochopitelně jednotliví vůdci chtěli získat peníze, kterých se jim nedostávalo. Většina z těchto vůdčích elit ani nevěděla, že Byron patřil mezi nejvýznamnější romantické básníky a spisovatele, ovšem vědomí této informace by v nich jistě nevyvolalo větší nebo odlišnou náklonnost.¹⁰⁷

Jeden z hlavních vůdců a zároveň vůdce zastupitelského orgánu, jenž formálně řídil stát, Alexandros Mavrokordatos, žádal Byrona, aby mu pomohl s nelehkým úkolem napravit a obnovit řecký stát. Další z nich, Theodoros Kolokotronis, na něho činil nátlak, aby se přidal k nim, tedy k „dobrým“ Řekům na Salamíně, zatímco generál a guvernér Mesolongi Konstantin Metaxas žádal, aby se připojil k jeho bojující straně v západním Řecku. Petros Mavromichalis, zvaný Petrobej, chtěl dokonce bez okolků a zdlouhavého lichocení po Byronovi 1000 liber,¹⁰⁸ čímž

¹⁰⁴ HOWARTH, s. 137.

¹⁰⁵ BREWER, s. 200.

¹⁰⁶ ŠEDIVÝ, *Lord Byron*, s. 25.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ DAKIN, s. 112.

poněkud přímočaře vyjádřil skutečné přání všech předchozích velitelů a vůdců. Byron byl doporučen Marcu Botzarimu do Mesolongi, jenž představoval mezi ostatními elitami výjimku, neboť jako jediný nenapsal básníkovi z vlastní iniciativy a pouze odpověděl na jeho dopis. Tito dva muži ovšem neměli příležitost k setkání, neboť Botzaris záhy padl v boji s Turky.¹⁰⁹

Byron nechtěl jednat s individualitami, a proto se zpočátku zdráhal zavázat se svou službou pouze jedinému mocenskému uskupení. Oznamil Mavrokordatovi, že bude vyjednávat jen s centrální vládou, ať se již vytvoří z kohokoli. Poměrně rychle se seznámil se soudobou politickou situací díky informacím z cest přátel Trelawnyho a Browna napříč poloostrovem a rozhodl se zůstat pasivní a v opatrnosti vyčkávat na vhodnou příležitost k realizaci efektivní pomoci.¹¹⁰ Toto rozhodnutí je jedním z důkazů, že Byron nepatřil k nepřiměřeně idealistickému proudu filhelénů, přestože rovněž toužil po podpoře povstalců a vytvoření nezávislého řeckého státu. Jak již bylo zmíněno výše, cítil nostalgii vůči této zemi ze své dřívější cesty po Středomoří, o čemž svědčí i tento výrok: „*Pokud by Řecko padlo, pohřbil bych se v troskách. Pokud zřídí svou nezávislost, zaberu sídlo v některé části nebo jiné – možná v Attice, kde jsem jednou strávil sedm měsíců.*“¹¹¹ S jeho opatrným postojem však nesouhlasil Trelawny, který nesdílel filhelénské ideály a do Řecka jel především proto, aby ukojil svou vášeň pro válčení a „*kromě pár kachen postrílel i několik Turků*“.¹¹² Svého přítele proto opustil a připojil se k muži, jenž mu mohl nabídnout účast v bojích, Odysseu Androutsosovi, banditovi a samozvanému vládci Athén.¹¹³

Postupně byl básník doslova zahlcen dopisy, žádostmi, peticemi a sliby sepsanými mnoha Řeky, a to ne pouze těmi z vyšších vrstev. S jistou mírou nadsázky lze souhlasit s tvrzením, že o peníze jej žádal každý Řek, jenž byl schopen projevit dostatečný patriotismus. Je tedy do značné míry obdivuhodné, že si romanopisec udržel až překvapující míru tolerance a trpělivosti.¹¹⁴ Přesto ztratil poslední iluze

¹⁰⁹ HOWARTH, s. 136.

¹¹⁰ DAKIN, s. 112.

¹¹¹ JEBB, s. 168.

¹¹² HOWARTH, s. 140.

¹¹³ ŠEDIVÝ, *Krvavá odyssea*, s. 105.

¹¹⁴ BRENT, Peter L., *Lord Byron*, London 1974, s. 192.

o Řecích, pokud mu nějaké zbyly z první návštěvy na Peloponésu, o jehož obyvatelích napsal ve svém deníku: „*Oni jsou takoví ... lháři. Od doby, kdy žila Eva v Ráji, se tu neobjevila taková neschopnost pro pravdomluvnost.*“¹¹⁵ Jeho prohlášení bylo umocněno těžkostmi, jež zažíval s hrstkou najatých Suliotů. Ti si za své služby vyžádali platbu předem, ale přesto, nebo právě proto, byli neukáznění a většina z nich se pasivním životem na Kefalonii nudila.¹¹⁶

Po dobu Byronova vyčkávání se Mavrokordatos přemístil z Hydry do Mesolongi a nabádal básníka, aby se k němu připojil. Též filhelén a plukovník Leicester Stanhope se jej v několika dopisech snažil přesvědčit o správnosti rozhodnutí odjet do tohoto města: „*Všichni se těšíme na Byronův příjezd jako by to byl příchod Mesiáše.*“¹¹⁷ Město Mesolongi bylo jedním ze stěžejních bodů především díky své poloze vhodné pro útok na zbývající nedobyté turecké pevnosti, jmenovitě Lepanto a Patras.¹¹⁸ Na konci prosince 1823 se tedy Byron rozhodl opustit svoji netečnost v Kefalonii a přidat se na stranu Mavrokordata, jehož jako státníka respektoval a dokonce jej nazval „*jejich [Řeků] Washingtonem*“.¹¹⁹ Přestože již učinil rozhodnutí, následoval opět čas na rozmyšlení a přípravy, které nicméně trvaly podstatně kratší dobu než před odplutím z Janova. Nakonec 26. prosince napsal Bowringovi, že je přichystán na cestu.¹²⁰ Byronovi společníci měli být převezeni ve dvou pronajatých člunech, v jednom větším a pomalejším, v němž pluli Gamba, pět sloužících, koně a těžká zavazadla, a v menším, ale rychlejším, se plavil zbytek doprovodu s Byronem a s jeho dvěma psy.¹²¹

Cesta Byrona a jeho společníků do Mesolongi neproběhla zcela bez potíží. Zprvu pluly obě lodi ve viditelné vzdálenosti, ovšem rychlejší z nich se postupem času ztratila z dohledu. Gamba byl následujícího dne překvapen a zajat tureckou lodí. Jeden z Osmanů však mezi Gambovou posádkou údajně rozeznal muže, jenž mu v minulosti zachránil život, a proto bylo Gambovi a jeho společníkům nakonec

¹¹⁵ BREWER, s. 201.

¹¹⁶ GORDON, s. 107.

¹¹⁷ DAKIN, s. 115.

¹¹⁸ BRENT, s. 195.

¹¹⁹ BREWER, s. 202.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ Tamtéž, s. 204.

povoleno odplout.¹²² Do Mesolongi dorazili 4. ledna 1824, kde k jejich údivu zbytek výpravy chyběl. Byron plul ve svém člunu rovněž blízko turecké lodi, jež druhý den zajala Gambu. Je až s podivem, jaké měla posádka štěstí, neboť pod rouškou noci nepozorovaně proplula bez povšimnutí tureckých námořníků, a to i přesto, že se na palubě nacházeli Byronovi psi.¹²³ Jelikož se kapitán obával vplout do zátoky u Mesolongi kvůli nemožnosti skrýt se před Turky, rozhodli se jet ještě celý den do nejbližšího města, dnešního Astaka. Mavrokordatos posléze vyslal své tři lodě, aby Byronovi dělaly ozbrojený doprovod, a ráno 5. ledna 1824 se básník vylodil ve své šarlatově červené uniformě ve městě. Na rozdíl od ostatních filhelénů byl Byron přivítán za velkolepého nadšení a s fanfárami, výstřely a jinými poctami. Gamba dokonce napsal své sestře Terese, že „*lord Byron byl přivítán jako anděl spásy*“.¹²⁴ Byl rovněž osobně uctivě uvítán zdejším biskupem a samotným Mavrokordatem. Provolávání slávy a přátelská slova včetně lichotek měly původ především v Mavrokordatově přízemní potřebě peněz pro vlastní vojenské plány.¹²⁵

Mavrokordatos zajistil Byronovi a jeho společníkům bydlení ve vile primase Kapsaliho, která však byla zničena dva roky po Byronově pobytu, tedy roku 1826 během druhého obležení města. Tento dům se nacházel na západním okraji města poblíž blátivých mokřin, a proto v některých pokojích včetně přízemí bylo velice vlhko a chladno. Místnosti určené pro Byrona navíc postrádaly vybavení, což značně kontrastovalo s útulným obydlím v teplém Janově.¹²⁶

Přes všechny povrchní pohnutky, jež vedly Byrona k odhodlání pomoci Řekům, je třeba zdůraznit, že k této zemi pociťoval náklonnost, a pokud se jím nestal dřív, zde byl již bezpochyby jedním z nositelů filhelénských myšlenek. Peníze, které si s sebou přivezl, mu měly posloužit jako prostředek podpory řecké věci a měly být efektivně využity na nákup zbraní a podobných k boji užitečných komodit. Svě finanční prostředky však po dobu svého pobytu na řeckém území utratil bez většího prospěchu. Jeho útraty zahrnovaly jednorázovou platbu 4000 liber řeckým

¹²² BRENT, s. 196.

¹²³ ŠEDIVÝ, *Krvavá odyssea*, s. 106–107; BREWER, s. 204–205.

¹²⁴ BRENT, s. 196.

¹²⁵ HOWARTH, s. 150.

¹²⁶ DAKIN, s. 115; HOWARTH, s. 147; BREWER, s. 207.

námořníkům, aby nepřestaly zajišťovat cestu k Mesolongi, dále 600 liber vládě a 800 liber dělostřelcům z Velké Británie, kteří se však brzy vrátili do své rodné země, aniž by se výrazněji angažovali v bojích proti Turkům. Spolu s jeho pobytem v Mesolongi se ještě zvýšil počet žádostí o peníze. Mavrokordatovi propůjčil 550 liber a dalších 40 vynaložil na propuštění jedné zabavené řecké lodi. Díky svému humanitnímu přístupu daroval několik menších částek jednotlivcům většinou v zajetí, a to jak Řekům, tak i Turkům. Podle Gamby dal peníze též jedné z řeckých rodin, která byla kdysi bohatá a v té době značně strádala.¹²⁷

Jak se později ukázalo, nejhorší investicí bylo zaměstnání 500 Suliotů do Byronových služeb za celkovou sumu 2000 liber. K této vojenské jednotce se na vládní výdaje přidalo dalších sto soukmenovců.¹²⁸ Tisíce členů tohoto bojovného kmene se zprvu zúčastnily Mavrokordatovy konference, načež zůstaly, když se dozvěděly o plánovaném příjezdu bohatého Brita. V té době se v Mesolongi nacházelo šest hrdých suliotských velitelů, kteří díky své povaze nebyli ochotni vstoupit do služeb žádného z evropských filhelénů, ovšem všichni uvědomili Mavrokordata, že by ochotně sloužili Byronovi. Důvodem tohoto zcela zásadního názorového obratu se stala skutečnost, že po dobu několika měsíců nedostal žádný z nich zapláceno, a proto jim služba u bohatého šlechtice připadala jako relativně jistá forma přísunu peněz. Navzdory předchozím problémům se 40 Sulioty na Kefalonii Byron stále cítil jisté sympatie k těmto mužům v albánském oděvu, a tak souhlasil a část z přítomných mužů zaměstnal. Jejich prostřednictvím navíc získal možnost vést svoji vojenskou jednotku do bitvy, po čemž snil od doby, kdy se rozhodl odjet do Řecka.¹²⁹

¹²⁷ MOORE, Doris L., *Lord Byron Accounts Rendered*, London 1974, s. 409; GAMBA, s. 28.

¹²⁸ BRENT, s. 198; ŠEDIVÝ, *Lord Byron*, s. 26.

¹²⁹ HOWARTH, s. 151.

Byronův pokus o vojenskou akci a jeho poslední dny v Řecku

Na počátku roku 1824 se zdálo, že Byron bude schopen vstoupit do ozbrojeného střetu s nepřítelem díky vlastnímu soukromému vojenskému pluku. Případné negativní důsledky absence své velitelské nezkušenosti si nepřipouštěl a s nadšením zahájil vojenské přípravy. Díky entusiasmu napsal jednu z posledních básní: „*Meč, Korouhev a Bojiště, Sláva a Řecko jsou kolem mě vidět!*“¹³⁰ Podle jednoho z Byronových dřívějších lichotníků, plukovníka Stanhopa, však tato vojenská jednotka působila poněkud směšně a básnickovy snahy se mu jevily pouze jako „*hra na vojáky*“.¹³¹ Tento plukovník navrhoval, aby se dle švýcarského modelu zavedla nestálá armáda o 60 000 mužích a byl zastáncem vzniku federální řecké republiky. Tím se dostal do sporu s Byronem, který jej považoval za poněkud nudného a dokonce prohlásil: „*Je to dost zvláštní, že Stanhope, voják, je zcela pro pošpinění Turků a já, spisovatel, jsem zcela pro to je rozcupovat.*“¹³²

Cílem první bitevní akce Suliotů v čele s Byronem a Gambou se měla stát Turkey kontrolovaná pevnost Lepanto. Dobytím tohoto opevněného města by Mavrokordatos získal kontrolu nad celým Korintským zálivem, což by mimo jiných pozitiv zlepšilo jeho postavení na vnitropolitické i mezinárodní scéně. Byron si pak také představoval romanticky symbolické vítězství v historicky druhé bitvě u Lepanta, které by mu zajistilo začátek velkolepé vojenské kariéry a bezesporu i slávu. Dobytí tohoto města navíc nemělo představovat žádný větší problém, neboť jeho obráncům, složených převážně z Albánců, se již dlouho nedostávalo potřebných prostředků a za přiměřeně vysoký poplatek by se byli ochotni města vzdát. Kromě peněz požadovali alespoň symbolický útok, díky němuž by si udrželi svoji hrdost a „čest“.¹³³

Třebaže někteří řečtí vůdci rovněž disponovali volnými finančními prostředky pro válečné investice, žádný z nich nebyl ochoten vynaložit byt' jen část na

¹³⁰ BRENT, s. 201.

¹³¹ DAKIN, s. 116.

¹³² Tamtéž.

¹³³ HOWARTH, s. 152.

plánovanou ozbrojenou akci, a tak veškeré výdaje platil nadšený básník. Financoval též zřízení dělostřelecké baterie, nezbytné pro obléhání města. Sulioté byli dokonce ubytováni v přízemí vily, v níž Byron pobýval, a cvičili se v prostoru za tímto domem.¹³⁴ Byron sice svým štědrým rozdáváním utratil téměř všechny dovezené peníze, ovšem ještě v lednu 1824 obdržel částku 11 250 liber z prodeje svého panství Rochdale Manor, což mu umožnilo činit další investice.¹³⁵

Jedinou překážku představovali samotní Sulioté, kteří velice ochotně přijali žold, avšak postrádali Byronovo nadšení a chuť bojovat. Svému chlebovárci sice dělali doprovod při jeho vyjížděkách po okolí, avšak když 2. února dorazil kontradmirál William Parry se zásobami a několika děly, tito hrdí mužové se odmítli „ponížit“, aby náklad odnesli na pláž.¹³⁶ Jedinou jistotou u nich byla skutečnost, že nepřestanou požadovat další peníze, přičemž většina z nich toužila po povýšení na důstojníky. Jak prohlásil Gamba, „ze tří nebo čtyř set současných Suliotů by tu mělo být okolo 150 nad hodnotí běžného vojáka. Jejich cílem bylo samozřejmě zvýšit svůj plat“.¹³⁷ Vojenské tažení mělo být uskutečněno 14. února 1824, ovšem Sulioté se v něm odmítli angažovat, dokud nedostanou další žold. Byron jim onu sumu peněz odmítl vyplatit a napsal si do svého deníku: „Poté, co jsem se nadarmo snažil ze všech sil, navzdory všem nesnázím a nebezpečím plynoucím z námahy přimět Sulioty k práci pro blaho Řecka, dospěl jsem k tomuto rozhodnutí: Již nechci mít nic společného se Sulioty ... Mohou mě rozsekat na více kousků než mezi nimi panuje neshod, ale na mém postoji se již nic nezmění.“¹³⁸ Když se tedy dozvěděl o vzbouření svých jednotek, začal běsnit a jeho blízké okolí se domnívalo, že dostal epileptický záchvat. Dle některých se z této zkušenosti již zcela nevzpamatoval a ztratil svůj elán.¹³⁹

V Mesolongi se přítomnost Suliotů nesetkala s všeobecným nadšením a svojí nedisciplinovaností a nepřizpůsobivostí začali dělat značné problémy. Obyvatelé

¹³⁴ BRENT, s. 201.

¹³⁵ ŠEDIVÝ, *Krvavá odyssea*, s. 108.

¹³⁶ BREWER, s. 209; BRENT, s. 201.

¹³⁷ BRENT, s. 205.

¹³⁸ ŠEDIVÝ, *Krvavá odyssea*, s. 108–109.

¹³⁹ HOWARTH, s. 155–156.

považovali příslušníky tohoto kmene za arogantní a dokonce se domnívali, že představují větší hrozbu než samotný turecký nepřítel.¹⁴⁰ Postupem času se před Byronovým domem srocovalo stále více měšťanů, kteří si stěžovali na lupičské chování Suliotů a četné rvačky mezi nimi a obyvateli města. K rozhodující události, po níž byl Byron Sulioty nadobro zklamán, došlo 18. února 1824. Tehdy se jeden ze suliotských vojáků rozhodl ukázat Parryho arzenál svému synovci, ovšem strážný je odmítl do skladu vpustit a přikázal jim odejít. Voják však odmítl jít pryč a došlo k potyčce, při níž byl zavražděn zdejší kapitán stráže, švédský filhelén Adolph Sass.¹⁴¹ Za svůj zločin byl voják uvězněn, což ale rozzuřilo jeho soukmenovce. Obyvatelům hrozili, že v případě, že nepropustí jejich člena z vězení, vypálí celé město. Díky své hrozbě a bojovnosti brzy dosáhli svého. Kvůli obavě z jejich nepředvídatelného jednání jim Byron vyplatil žold na měsíc dopředu s podmínkou, že opustí město a nebudou se již hlásit do jeho služeb.¹⁴² Později vyjádřil svou rozhořčenost v dopise Mavrokordatovi: „*Můžou jít k Turkům nebo k čertu.*“¹⁴³ Po jejich odchodu z Mesolongi však Byron ztratil bojovníky, a tudíž i možnost „dobýt“ Lepanto. Navíc šest z osmi britských mechaniků dělostřelectva se po incidentu se Sulioty usilovně snažilo odjet zpět do své rodné vlasti.¹⁴⁴

V této době utrpěl Byron největší vlnu zklamání a pocit marnosti svého dosavadního úsilí a toto vystřízlivění vyjádřil slovy: „*Začínám se obávat, že jsem neučinil nic než ztrácel čas, peníze, trpělivost a zdraví.*“¹⁴⁵ Postupem doby si stále více uvědomoval, že pro něho neexistuje možnost být prospěšný v boji proti Turkům, avšak vzhledem ke své hrdosti bylo pro něho schůdnější vyčkávat v Mesolongi a skrývat se před potencionální kritikou. Dle Parryho Byron neměl v Řecku přátele, nýbrž jej obklopovali lidé, kterým nevěřil. Dokonce i Stanhope jej nazval „Turkem“ a do Londýna posílal četné zprávy hovořící o Byronově lenosti.¹⁴⁶ O svém vystřízlivění řekl básník Parrymu: „*V jednom týdnu jsem byl způsobilý; jednotky se*

¹⁴⁰ BREWER, s. 207–208; ŠEDIVÝ, *Krvavá odyssea*, s. 108.

¹⁴¹ BREWER, s. 211.

¹⁴² ŠEDIVÝ, *Krvavá odyssea*, s. 108; BRENT, s. 198.

¹⁴³ BRENT, s. 205.

¹⁴⁴ BREWER, s. 212.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 211.

¹⁴⁶ HOWARTH, s. 157–158.

vzbouřily ... *Sass byl zabit; zemětřesení, hřmění, blesky a přívaly deště – takovému týdnu jsem nikdy nebyl svědkem.*¹⁴⁷ Mesolongi totiž zasáhlo nejprve zemětřesení a poté silné deště, které mu znemožňovaly rozptýlit se od svých starostí oblíbenými projížďkami na koni. Tato kratochvíle navíc prospívala jeho ne příliš pevnému zdraví.¹⁴⁸

Na počátku roku 1824 obdržel dopis od Londýnského výboru, v němž stála informace, že byl jmenován jejich hlavním zástupcem v Řecku.¹⁴⁹ Postupně odhaloval pravdu o členech výboru a jejich jednání s ním: „*Nyní mě proto mají daleko, myslí si, že musím pokračovat a nestarají se, pokud jde o výsledek. Jsou podvedeni, já nepohnu dále nohou, dokud neuvidím svou cestu. Zůstaneme tady; pokud budou námitky, koupím si ostrov od Řeků nebo Turků. Musí jich být na trhu spoustu.*“¹⁵⁰ Z Byronových slov lze usoudit, že nesouhlasil s rozhodnutími a náplní práce výboru, jež mu nijak neusnadnil situaci během pobytu v Řecku, a proto s ním nebyl ochoten aktivně spolupracovat.

Poslední básníkovou nadějí, že bude v Řecku prospěšný, se stal dopis od Odyssea, ve kterém žádal Mavrokordata i Byrona, aby se zúčastnili připravovaného kongresu provládních sil v Saloně. I přes pochyby, zda lze tomuto veliteli důvěřovat, byla zpráva důkazem, že představa řecké vládní jednoty nezůstala nereálnou. Vláda Byronovi rovněž nabídla prestižní úřad vrchního velitele na řeckém kontinentu, konkrétně v Rumélii. V plánované dvou až třídní cestě jim však zabránily nepřetržité deště, jež rozvodnily řeky a cesty se staly neprůjezdnými, ovšem dle Gordona šlo pouze o Mavrokordatovy výmluvy, neboť si chtěl Byrona udržet jako svoji loutku.¹⁵¹ Nebyly to ale pouze nepříznivé přírodní podmínky, kvůli kterým zůstal Byron v Mesolongi. Během prvního týdne v dubnu 1824 napadl jeden z dříve vyloučených suliotských kapitánů citadelu Vasiladi, jež chránila přístup k moři. Současně jiný z kapitánů postupoval k městu, ke kterému se navíc blížila i turecká flotila. Jednalo se o organizované spiknutí k vyvolání paniky a obsazení města Turky,

¹⁴⁷ BRENT, s. 206.

¹⁴⁸ GAMBA, s. 233.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 29.

¹⁵⁰ HOOPS, s. 114.

¹⁵¹ GORDON, s. 114, 116; BRENT, s. 206; BREWER, s. 216.

jimž šlo především o svržení Mavrokordatovy vlády a získání Byronových peněz.¹⁵² Setkání vládních sil v Saloně nicméně pro mnoho z jeho účastníků znamenalo zvýšení vlastní prestiže a bylo by mylné domnívat se, že Byron by svou přítomností dokázal usmířit jednotlivé vůdce. Obecně lze potvrdit, že „*ani prestiž, ani peníze lorda Byrona nemohly vykompenzovat lhostejnost Řeků a rozhádanost filhelénů*“.¹⁵³

Je ovšem třeba zdůraznit Byronovo úsilí pomoci jednotlivcům v nouzi, ať již Řekům či Turkům. Svým humanismem pochopitelně nemohl výrazně ovlivnit průběh povstání, avšak nelze upřít ušlechtilost tohoto jednání. Kromě několika finančních kompenzací jednotlivým rodinám a snahám o propuštění několika tureckých vězňů se především zajímal o dva mladé uprchlíky. Přibližně devítiletá turecká dívka Hato (či Hatagéé) byla dcerou jednoho z bývalých předních představitelů Mesolongi. Její matka se po obsazení města povstalci stala služebnou britského filheléna a ostatní členové rodiny uprchli nebo padli za oběť povstání. Byron této dívce daroval peníze na šaty a dokonce uvažoval o adopci. Plánoval ji poslat k Terese Guiccioli, k sestře Augustě či dokonce k bývalé manželce, aby dělala společnici jeho dceři Adě. Nakonec se ovšem rozhodl, že nezpřetrhá pouto s matkou, a tak obě poslal do Kefalonie, kde se o ně měl dočasně postarat básníkův přítel, doktor James Kennedy. Dalším objektem Byronova zájmu se stal patnáctiletý chlapec Loukás, syn rodiny Chalandhrítsanů, jenž přijel se svým chráněncem, tedy Byronem, do Mesolongi jako jeho poslíček. Existuje řada domněnek a spekulací, že mezi nimi vznikl intimní homosexuální vztah, což naznačují Byronovy poslední verše: „*Jsem blázen vášně a tvůj zamračený pohled na mě je jako zmijí oko*.“¹⁵⁴ Pokud ovšem básník skutečně zahořel láskou k tomuto mladíkovi, což jeho přítel Moore negoval, jeho city nebyly opětovány. Na smrtelné posteli mu Byron daroval peníze a vypsál směnku na dalších 600 liber. Tyto peníze však řecká vláda neměla k dispozici, a tak Loukás zemřel v chudobě přibližně o půl roku později.¹⁵⁵

Jelikož byl Byron kvůli lijákům nucen několik dní nečinně přebývat ve svém

¹⁵² HOWARTH, s. 162.

¹⁵³ St. CLAIR, s. 179.

¹⁵⁴ BREWER, s. 214.

¹⁵⁵ Tamtéž, CROMPTON, Louis, *Byron and Greek Love. Homophobia in 19th Century England*, Berkeley 1985, s. 342.

vlhkém domě, velmi uvítal zlepšení počasí, které nastalo 9. dubna 1824. Toho dne obdržel dopis, jenž ho informoval, že část slíbené půjčky Řecku od Londýnského výboru je na cestě, přičemž on a Stanhope měli dohlížet na distribuci těchto peněz. Vzhledem k dřívějším neshodám se Stanhopem si Byron uvědomil bezpodmínečnou nutnost odjet do Salony a pokusit se smířit se svým někdejším přítelem.¹⁵⁶

Byron si díky zlepšení počasí vyjel s několika společníky na jednu ze svých oblíbených projížděk po okolí Mesolongi. I přes tuto krátkodobou změnu se však počasí opět zhoršilo a asi tři míle od města byla skupina překvapena intenzivním deštěm. K městským hradbám se rozhodli vrátit na člunu po laguně, čímž se ale přímo vystavili silné nepřízni počasí. Před daným rozhodnutím ho údajně varoval Gamba, načež básník s jistou mírou ironie odpověděl: „*Byl by ze mě vážně pořádný voják, vskutku, pokud bych se měl starat o takovou drobnost.*“¹⁵⁷

Prochladlý a zpocení Byron se vrátil do svého navlhlého domu a během následujících dvou hodin se u něho začaly projevovat příznaky nemoci. Chvěl se, měl horečku a stěžoval si na revmatické bolesti zad a končetin. Přibližně v osm hodin večer se svěřil Gambovi: „*Trpím velkou spoustou bolesti; nestarám se o smrt, ale tuto agónii nemohu snést.*“¹⁵⁸ Vzhledem k nevelkým znalostem tehdejší zdravotnické péče nebyl mladým Byronovým osobním lékařem Brunem navržen jiný způsob léčby než braní žilou. Takovýto postup ovšem Byron odmítl těmito slovy: „*Máte jiné řešení než braní žilou? Velká většina umírá lancetou než kopím.*“¹⁵⁹ Přestože strávil noc v horečkách, dalšího dne se rozhodl opět projet, což vedlo k opětovnému zhoršení jeho nemoci z důvodu předešlých vysokých horeček a skutečnosti, že jel na mokřém sedle.¹⁶⁰

Jelikož se jeho zdravotní stav nezlepšil, zůstal následující den na lůžku, přičemž Parry jej chtěl poslat na ostrov Zenta, ale kvůli velké bouři to nebylo možné.¹⁶¹ Zpočátku se o něho staral pouze medik Bruno, avšak již 13. dubna, tedy

¹⁵⁶ HOWARTH, s. 162.

¹⁵⁷ GAMBA, s. 247–249.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 249.

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ HOWARTH, s. 163; BRENT, s. 210.

¹⁶¹ BRENT, s. 210.

čtyři dny po vypuknutí nemoci, byl povolán místní lékař Millingen. Oba ošetřovatelé se shodli, že Byronovo tělo je plné nahromaděné krve, která by mohla přílišným tlakem vyvolat zánět mozku. Tento tlak razantně doporučovali zmírňovat braním žilou, čehož se Byron obával. Nakonec však dal k odebrání krve souhlas a lékaři mu někdy i dvakrát denně přikládali pijavice nebo tuto proceduru prováděli lancetou, přičemž odebrali přes čtyři pinty krve přibližně během 60 hodin. Jelikož se Byronův stav po těchto opatřeních nezlepšoval, 17. dubna jej ošetřili další dva lékaři, a to německý a řecký. Oba navrhli, aby se praktikovalo další braní žilou a nabídli poněkud alternativní způsob léčby ricinovým olejem, projímadlem, krémem na zubní kámen, chininem, opiovou tinkturou, éterem a klaretem, tedy francouzským typem červeného vína.¹⁶²

Téměř nikdo v okruhu Byrona nepředpokládal, že se nemoc stane smrtelnou. Poprvé toto podezření vyvstalo 17. dubna, kdy byl básník již velmi slabý a melancholický. Lékaři uvažovali, že pošlou pro lékaře v Zentě, doktora Thomase, což ovšem Byron odmítl. V této době mu dělalo značné potíže usnout a svěřil se svým ošetřovatelům: „*Vím, že bez spánku musí muž zemřít nebo se zbláznit.*“¹⁶³ Tato jeho předpověď se začala naplňovat a již v noci na 18. dubna začal blouznit.¹⁶⁴

Následujícího dne na Velikonoční Neděli, již odevzdaně akceptoval skutečnost, že umírá a vyjádřil své zklamání, že mu nebylo umožněno zemřít v boji: „*Jak jsem nebyl slavným pro mé štěstí v životě, s největší pravděpodobností ho nebudu mít více ve způsobu mého skonu, a můj poslední pohled nebude nejspíš patřit válečnému poli, ale úmrtnímu loži.*“¹⁶⁵ Vyřkl rovněž své poslední přání: „*Nenechte mé tělo rozsekat nebo poslat do Anglie. Zde nechte mé kosti trouchnivět. Uložte mě na prvním rohu bez pomp a nesmyslů.*“¹⁶⁶ Ten den jej doktor Bruno se slzami v očích žádal, aby ho nechal opět mu vzít žilou, ale Byron odmítl se slovy: „*Pokud přichází moje hodina, zemřu ať už ztratím svou krev nebo si ji nechám.*“¹⁶⁷

¹⁶² BREWER, s. 218.

¹⁶³ GAMBA, s. 255.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 255–256.

¹⁶⁵ ŠEDIVÝ, *Lord Byron a řecké povstání*, s. 27.

¹⁶⁶ BRENT, s. 211.

¹⁶⁷ GAMBA, s. 259.

V posledních hodinách svého života Byron blouznil a křičel nepřiliš srozumitelně nesourodá slova ve svém rodném jazyce a italštině: „*Blíž! Blíže – odvahu – následujte můj příklad – nemějte strach... Ach, mé ubohé drahé dítě! Moje drahá Ada! ... Má manželka! Mé dítě! Má sestra!*“¹⁶⁸ Dne 19. dubna se vyjádřil o svém pobytu v Řecku a položil si řečnickou otázku: „*Dal jsem mu [Řecku] svůj čas, své prostředky, své zdraví – a nyní mu dám svůj život! Co bych mohl udělat víc?*“¹⁶⁹ Toho dne v šest hodin večer Byron zemřel. Dodnes existují spekulace o příčině jeho smrti. S největší pravděpodobností skončil na následky revmatické horečky, ovšem dle jiných názorů mohlo jít o tyfus, otravu, malárii, syfilis nebo o některou z forem krvácení do mozku. Je rovněž třeba zdůraznit, že průběh nemoci ovlivnil i jeho nestřídmý životní styl, vyčerpání a opětovné braní krve žilou.¹⁷⁰

Dva dny po Byronově smrti, 21. dubna 1824, dorazila do Řecka plachetnice *Florida* se slíbenou sumou peněz Londýnského řeckého výboru. Dle Trelawnyho bylo „*Byronovo jméno největším prostředkem k získání půjčky*“.¹⁷¹ Navzdory jeho poslednímu přání bylo básníkovo tělo převezeno na *Floridě* do Velké Británie a jeho plíce darovány městu Mesolongi a pohřbeny jako relikvie v Řecku.¹⁷² Na jeho rakev byla jeho přáteli z úcty umístěna přilbice, meč a vavřínový věnec, což ovšem velmi kontrastuje s jeho skutečným, ne příliš vojenským působením na Peloponésu.¹⁷³

Přes veškeré sporné otázky ohledně míry užitečnosti Byrona v Řecku je třeba upozornit na fakt, že svou cestou ovlivnil řadu dalších filhelénů, nazývaných Byronisté. Někteří odjížděli ještě za jeho života pomoci v boji proti Turkům odhodlaní silným entusiasmem získaným z Byronových básní. Tito mladí romantici se domnívali, že se chovají stejně jako Byron, ovšem řada z nich jednala způsobem, k němuž sám básník nikdy nedospěl. Obecně však byli zainteresováni spíše do opakování filhelénských ideálů než do skutečného boje. Příkladem Byronisty až fanaticky oddaného filhelénismu byl Trelawny, jenž přijel do Řecka společně

¹⁶⁸ BRENT, s. 213.

¹⁶⁹ GAMBA, s. 265.

¹⁷⁰ BREWER, s. 218; BRENT, s. 214.

¹⁷¹ GAMBA, s. 282.

¹⁷² ŠEDIVÝ, *Lord Byron a řecké povstání*, s. 27.

¹⁷³ GAMBA, s. 276.

s Byronem. Dalším ze skalních obdivovatelů slavného básníka se stal George Finlay. Byl velmi hrdý na to, že se setkal a hovořil s Byronem, který o něm prohlásil, že se podobá Shelleymu. Jedním z nejslavnějších příslušníků této skupiny a vroucím obdivovatelem Byrona se stal i Edgar Allan Poe. S jistou mírou nadsázky lze souhlasit s názorem, že pragmatický Parry „*byl jediným normálním mužem mezi desítkami neurotiků, mužů udušených humbukem a mužů zoufale se snažících najít kompenzaci ve filhelénismu za nějaký psychický nedostatek*“.¹⁷⁴ Přesto se však Byron stal idolem a hrdinou pro mnoho současných i budoucích romantických revolucionářů.¹⁷⁵ Toto postavení poetického povstalce symbolizuje velká Byronova socha v Mesolongi a jeho památník v místě, kde stál dům, v němž přechodně pobýval a skonal.¹⁷⁶

¹⁷⁴ St. CLAIR, s. 177.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 176–177, 183.

¹⁷⁶ HOWARTH, s. 147.

Závěr

Boj Řeků za nezávislost na Osmanské říši vyvolal u poměrně širokých vrstev evropského obyvatelstva značný zájem, jenž vygradoval existencí filhelénského hnutí. Přestože se Byron stal symbolem řeckého povstání a svou smrtí do jisté míry „mučedníkem“ filhelénů, zpočátku nejevil vážnější úmysl osobně se angažovat v daném konfliktu. Uvažoval sice o změně prostředí a aktivnějším životním stylu, který v Janově postupně postrádal, ovšem původ jeho rozhodnutí je třeba hledat v pocitu stereotypu a nudy, jež během svého pobytu na území dnešní Itálie pociťoval. Nakonec si zvolil právě Peloponés jako místo vhodné pro potencionální dobrodružství a obrodu své korodující slávy, avšak jeho odhodlání bylo do značné míry především osobního charakteru. Tato skutečnost je jedním z důkazů, že na rozdíl od ostatních filhelénů byl dalek nekritickým sympatiím k starověkému helénskému národu, s nímž měl dřívější zkušenost z první cesty po Středomoří v letech 1809–1811.

I když Byronovo rozhodnutí aktivně se podílet na osvobozeneckém boji Řeků se stalo výsledkem osobní ctižádosti a chuti změnit pro něho jednotvárný a nudný život, bylo by mylné domnívat se, že zcela postrádal ideály filhelénismu. Díky návštěvě britského filheléna Edwarda Blaquiera se o hnutí dozvěděl a stal se jedním z jeho členů. Slyšíc mnoho lichotek, snadno uvěřil lákavé velikosti role, jakou by mohl v Řecku sehrát jako vojenský velitel. Rozhodně mu nechyběl značný entusiasmus, jenž vedl k velké oblibě slavnostních uniforem a zdobených zbraní určených pro různé příležitosti.

Básnickovy romantické vize vedení bojů se během zdoluhavých příprav na cestu postupně vytrácely. Již tehdy pocítil nedostatečnou informovanost a neochotu Londýnského výboru sdělit mu přesné instrukce o místě budoucího působení a konkrétním cíli jeho snah. Velmi dobře však odhadl naléhavou potřebu a nedostatek finančních prostředků pro vedení války proti tureckému nepříteli, což představuje velký rozdíl oproti myšlením některých filhelénů, kteří považovali za nutné posílat do Řecka především knihy nebo jim pomoci založit národní tisk k šíření vzdělanosti

a vlastenectví.

Mnohdy je Byronovi vyčítán jeho pobyt v Kefalonii, kde v nečinnosti strávil čtyři měsíce od svého příjezdu do Řecka. Tato neangažovanost pramenila především z absence přesných instrukcí od Londýnského výboru, kam by se měl vydat a jaká je náplň jeho úkolu. Žádné z podrobných instrukcí se ale Byron nedočkal a obdržel pouze zprávu, že se stal zástupcem výboru v Řecku. K této nevědomosti přispěla existence několika vládních center, přičemž se každý z jejich vůdců snažil básníka přesvědčit k přestupu na svoji stranu. Byron zvolil taktiku vyčkávání, jelikož nechtěl podporovat jednotlivce, nýbrž Řecko jako jednotný celek. Později se rozhodl následovat jednoho z vůdců, Mavrokordata, do Mesolongi.

Většina filhelénů utrpěla velké zklamání takřka ihned po příjezdu na území Řecka, neboť především důstojníci očekávali ovace a vděk za chuť angažovat se v bojích a vést nedisciplinované Řeky. Byron se oproti tomu těšil poměrně značné oblibě, ovšem způsobené množstvím jeho peněz, nikoli skutečností, že byl slavný britský spisovatel. Své nemalé finanční prostředky hodlal propůjčit ve prospěch řeckého povstání, ovšem postupem času lehkovážně utratil jednotlivé částky peněz bez výraznějšího efektu. Nejméně užitečnou investicí se stalo financování pluku Suliotů, kteří se nakonec odmítli zúčastnit plánované vojenské akce, které měl Byron velet, a dokonce vyvolali nepokoje v Mesolongi. Incident se Sulioty se stal vrcholem Byronova zklamání, po němž propadl melancholii, ze které mu pomáhaly jen každodenní vyjížďky na koni po okolí města.

Je třeba zdůraznit, že své peníze Byron neutratil pro vlastní zábavu, ale skutečně usiloval o podporu vůdce Mavrokordata, vojenského pluku a v neposlední řadě se snažil finančně zajistit jednotlivce a vykupovat ženy a dívky ze zajetí či otroctví. Při své humanitární pomoci nečinil rozdíl mezi Turky a Řeky, náklonnost k postiženým jedincům pociťoval bez ohledu na náboženskou a národnostní příslušnost. Nelze mu tedy upřít upřímné projevy soucitu a lidskost. Tato podpora se nejvýrazněji projevila u Byronova chráněnce Loukása, ovšem zde se též nejzřetelněji projevil krátkodobý efekt pomoci. Loukás zemřel nedlouho po Byronově skonu důsledkem chudoby způsobené nemožností či neochotou řecké vlády splnit

Byronovu poslední vůli. Postupně navíc přibývalo žádostí Řeků z různých vrstev společnosti o poskytnutí určité finanční náplasti, což pochopitelně dále přispívalo k úbytku Byronových rezerv.

Poslední možností realizovat se během povstání přišlo ve formě pozvání na chystaný kongres vládních sil v Saloně, přičemž byla Byronovi nabídnuta funkce vrchního velitele v Rumélii. Cestu mu však překazila nepřízeň počasí, která se stala i příčinou jeho náhlého skonu, nejpravděpodobněji způsobeného revmatickou horečkou. Neheroický způsob smrti byl symbolicky jeho posledním životním zklamáním.

Poněkud krátké období Byronova druhého pobytu lze z předešlých poznatků zhodnotit jako neúspěšné. Často se uvádí, že jediného úspěchu dosáhl paradoxně až svou smrtí, která posloužila k propagaci řeckého boje za nezávislost. Ověřit správnost tohoto tvrzení je však velmi obtížné. V této době už do Řecka hromadně neproudily stovky dobrovolníků, nýbrž cestovali pouze jednotlivci, a to na vlastní náklady. Zpráva o smrti slavného básníka nezpůsobila prokazatelně větší nábor nových filhelénů, přestože vešla ve všeobecné povědomí a pro členy tohoto hnutí se téměř rovnala mučednictví. Pokud Byronův skon ovlivnil některé z dobrovolníků odjet do Řecka či finančně podpořit povstání, pak tyto jednotlivé akce nepřinesly žádný významný efekt.

Seznam použité literatury

Vydané prameny

- BLAQUIERE, Edward, *The Greek Revolution*, London 1824.
- CAREY, Henry C., LEA, I., *Correspondence of Lord Byron with a Friend, including his Letters to his Mother. Written from Portugal, Spain, Greece, and the Shores of the Mediterranean in 1809, 1810, and 1811*, Philadelphia 1825.
- GORDON, Thomas, *History of the Greek Revolution*, London 1844.
- HOOPS, A. D., Trelawny on Byron. In: *Cosmopolitan Art Journal* 2, 1858, 2/3, s. 113–115.
- TRELAWNY, Edward John, *Recollections of the Last Days of Shelley and Byron*, Boston 1858.

Monografie a studie

- ACKERMANN, Richard, *Lord Byron. Sein Leben, seine Werke, sein Einfluß auf die deutsche Litteratur*, Heidelberg 1901.
- ANDERSON, Matthew Smith, *The Eastern Question 1774–1923. A Study in International Relations*, London, Melbourne, Toronto, New York 1966.
- BAYRAK, M., *The Attitude of the European States during the Greek (Rum) Revolt*. In: ÇIÇEK, Kemal (ed.), *The Great Ottoman-Turkish Civilisation*, Vol. 1: Politics, Ankara 2000, s. 441–457.
- BEATY, Frederick L., *Byron and the Story of Francesca da Rimini*. In: *Publications of the Modern Language Association* 75, 1960, 4, s. 395–401.
- BRENT, Peter L., *Lord Byron*, London 1974.
- BREWER, David, *The Greek War of Independence. The Struggle for Freedom from Otoman Oppression and the Birth of the Modern Greek Nation*, Woodstock, New York 2003.
- COCHRAN, Peter, *Romanticism and Byron*, Newcastle upon Tyne 2009.
- CREMER-SWOBODA, Thordis, *Der griechische Unabhängigkeitskrieg*, Augsburg

1974.

CROMPTON, Louis, *Byron and Greek Love. Homophobia in 19th Century England*, Berkeley 1985.

DAKIN, Douglas, *The Greek Struggle for Independence 1821–1833*, London 1973.

ELIOT, Charles William J., *Gennadeion Notes III. Athens in the Time of Lord Byron*. In: *The Journal of the American School of Classical Studies at Athens* 37, 1968, 2, s. 134–158.

ELIOT, Charles William J., *Gennadeion Notes IV. Lord Byron, Father Paul, and the Artist William Page*. In: *The Journal of the American School of Classical Studies at Athens* 44, 1975, 4, s. 409–425.

ELIOT, Charles William John, *Lord Byron, Early Travelers, and the Monastery at Delphi*. In: *American Journal of Archeology* 71, 1967, 3, s. 283–291.

GLENNY, Misha, *Balkán 1804–1999. Nacionalismus, válka a velmoci*, Praha 2003.

HORNÁT, Jaroslav, *Anglický romantismus a Byronova lyrika*. In: ŽANTOVSKÁ, Hana, *Květy poezie svazek 16. Byron, lyrika*, Praha 1959, s. 93–118.

HOWARTH, David Armine, *The Greek Adventure. Lord Byron and Other Eccentrics in the War of Independence*, London 1976.

HRADEČNÝ, Pavel a kol., *Dějiny Řecka*, Praha 1998.

JEBB, Richard C., *Modern Greece. Two Lectures*, London 1880.

KOLIOPOULOS, John S., VEREMIS, Thanos M., *Modern Greece. A History since 1821*, Oxford 2009.

LARRABEE, Stephen A., *Byron's Return from Greece*. In: *Modern Language Notes* 56, 1941, 8, s. 618–619.

MACFIE, Alec L., *The Eastern Question 1774–1923*, London, New York 1996.

MOORE, Doris Langley, *Lord Byron Accounts Rendered*, London 1974.

PALMER, Alan, *Úpadek a pád osmanské říše*, Praha 1996.

PAPPAS, Paul Constantine, *The United States and the Greek War for Independence 1821–1828*, New York 1985.

PARSONS, Sylvia, *Lord Byron. A Prophet in His Own Country?* In: PROCHÁZKA, Martin (ed.), *Byron. East and West. Proceedings of the 24th International Byron*

Conference, Praha 2000, s. 293–298.

RAPPORT, Michael, *Evropa devatenáctého století*, Praha 2011.

REDPATH, Theodore, *The Young Romantics and Critical Opinion 1807–1824. Poetry of Byron, Shelley, and Keats as Seen by Their Contemporary Critics*, London 1973.

RYCHLÍK, Jan a kol., *Mezi Vídní a Cařihradem 1. Utváření balkánských národů*, Praha 2009.

St. CLAIR, William, *The Greece Might Still Be Free. The Philhellenes in the War of Independence*, Cambridge 2008.

ŠEDIVÝ, Miroslav, *Filheléni v řecké válce za nezávislost*. In: *Historický obzor* 22, 2011, 5/6, s. 106–116.

ŠEDIVÝ, Miroslav, *Krvavá odyssea. Řecký boj za nezávislost 1821–1832*, Praha 2011.

ŠEDIVÝ, Miroslav, *Lord Byron a řecké povstání*. In: *Nový Orient* 66, 2011, 1, s. 24–28.

WELLS, Nannie Katharin, *George Gordon, Lord Byron*, Abingdon on Thames 1960.

WOODHOUSE, Christopher Montague, *The Greek War of Independence*, London 1952.

YANNOULOPOULOS, Yannis, *Greek Society on the Eve of Independence*. In: CLOGG, R. (ed.), *Balkan Society in the Age of Greek Independence*, London 1981, s. 18–33.

Summary

The bachelor thesis deals with the life of Lord Byron and his role during the Greek war for independence. Its aim is to explain his contribution to the Greek uprising between 1823 and 1824. Byron was also one of the most famous British romantic poets and his life was full of love scandals which became the cause why he had to leave Britain. He stayed in Italy, especially Genoa, where he lived with his mistress Teresa and this period of his life was rather boring for him. In 1823 he was visited by Edward Blaquiere, the founder of the philhellenism movement. Members of this movement encouraged Greeks' fight for independence, adored their nation and considered them to be direct descendants of ancient heroes. Byron himself joined this movement and promised that he would help at the Peloponnese. The reasons for this decision were rather personal, because he wanted to gain his former glory back and make his stereotypical life more interesting.

After long time of preparations he had arrived to Kefalonia with a few friends and some money. However, he spent the next four months doing nothing significant. This was caused by the fact that he had no information where he should help. Moreover, in Greece there were a number of government fractions, and each of the groups was trying to persuade Byron to join them for his money. Eventually Byron decided to go to Messolonghi and support local leader Mavrokordatos. There he paid the regiment of the Suliots and was going to attack the Lepanto fortress. Nevertheless, the Suliots refused to join the fight and it led to riots in the city. Because of this incident Byron lost his illusions and dismissed the Suliots. According to his own words Byron lost his money, time and health in Greece, and unfortunately for him, he was right. His money got spent without any significant effect and he was rather inactive. He spent the last days of his life in Messolonghi suffering from melancholy and he died there on 19th April 1824 supposedly on rheumatic fever.

His death became propaganda for philhellenes but it is not sure, whether and how it influenced the European volunteers financially and militarily helping the Greeks, in spite of overrating of this event. Thus Byron did not achieve any significant turn of events in the Greek fight for independence, although his influences in Greece are often uncritically admired.

Přílohy

Příloha č. 1: Mapa Řecka s vyznačenými místy Byronova pobytu. Kefaloníí a Mesolongi.

Zdroj: <http://recko-informace.cz/mapa.html>.

Příloha č. 2: Byronův portrén v albánském oděvu.

Zdroj: http://de.wikipedia.org/wiki/George_Gordon_Byron.

